

Fondată: 1998
Anul XX

ELANUL

Nr. 188
OCTOMBRIE
2017

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Despre o scrisoare¹ a prințului George Valentin Bibescu din timpul Războiului cel Mare

Marcel PROCA

Prințul George Valentin Bibescu (1880–1941) a fost unul dintre pionierii aviației din România, jucând un rol important în apariția și dezvoltarea aviației române, în afirmarea prestigiului acesteia pe plan internațional. Printre meritele sale de seamă menționăm că este cofondator al Clubului Automobilistic Român² (1901) și al Comitetului Olimpic Român (1914), că a obținut primul brevet de pilot³, a înființat Clubul Aviatic Român (1909), Liga Națională Aeriană (1912) și a fost unul dintre fondatorii Federației Aeronautice Internaționale⁴.

În anii premergători primului război mondial îl regăsim implicat în formarea tinerilor piloți militari. Din 1915, Liga Națională Aeriană și Școala de Aviație de la Băneasa, pe care le patrona, preluau în totalitate pregătirea piloților și observatorilor aerieni.⁵

(continuare în pagina 10)

- 1 Serviciul Arhivelor Naționale de Istorie Contemporană, Fond Bibescu, dosar 16, filele 1-4. Material documentar obținut prin bunăvoința doamnei Alina Pavelescu. Traducerea din limba franceză a fost realizată de Elena Popoiu, căreia îi mulțumim și pe această cale.
- 2 România a fost între primele 6 țări din lume care au organizat curse auto. În 1904, Bibescu a câștigat cursa auto București-Giurgiu-București, cu o medie orară de 66 km/h. În 1905, automobilistii George Valentin Bibescu, Leon Leonida și Mihai Ferekide, însoțiți de Martha Bibescu, Ferekide Maria și Claude Anet, au făcut prima călătorie automobilistică către Persia, cu plecarea din Galați și destinația Ispahan. Călătoria este descrisă de către scriitorul francez Claude Anet în cartea sa, „La Perse en automobile à travers la Russie et le Caucase (Les Roses d'Ispahan)”.
- 3 Bibescu a avut un interes timpuriu pentru aviație. El a zburat cu un balon numit „Romania”, adus din Franța în 1905. Ulterior, a încercat să piloteze un avion Voisin, de asemenea adus din Franța, dar fără succes. După zborul demonstrativ al lui Louis Blériot la București pe 18 octombrie 1909, Bibescu a mers la Paris și s-a înscris la școala de pilotaj Blériot din Pau. La data de 23 ianuarie 1910, obține licența de Pilot Internațional cu numărul 20.
- 4 Fédération Aéronautique Internationale-FAI. Între anii 1927 și 1930, Bibescu a deținut calitatea de vice-președinte, iar între anii 1930 și 1941, pe cea de președinte al FAI.
- 5 Prof. univ. dr. Valeriu Avram, *Din istoria aripilor româneși 1910-1916*, în Revista *Document*. Buletinul Arhivelor Militare Române, anul XVI, Nr. 3 (61), 2013, pp. 15-16.

Prezențe antice și medievale în filatelia românească

Sorin LANGU

Filatelia românească a avut un rol foarte important propagandistic dincolo de funcția ei de comunicare. Fiind, alături de monede și bancnote, produsele care circulau cel mai mult și în toate regiunile, timbrele au căpătat curând valoare de propagandă, lucru fructificat de toți suveranii. Emisiunile masive, care depășeau frecvent un milion de exemplare, popularizau figura domnitorului, fie că el era Cuza sau Carol I, dar curând acesta din urmă își dă seama și de puterea de propagandă a mărcilor poștale, așa că va lansa, cu ocazia jubileului din 1906, o serie de mărci care celebrau evenimentul.¹

- continuare în pagina 8 -

- 1 Michel Europa Katalog, Band 4, Südsteuropa 2009/2010 (în continuare Mi), p.497-498

Graiurile românești din perspectivă istorică (controverse și realități)

Valeriu LUPU

„Istoria limbii unui popor, este de fapt
istoria aceluia popor”

Introducere: Ceea ce definește o națiune, o colectivitate națională, sau până la urmă un popor, este limba pe care o vorbește. Trăsătura principală a acestui aspect îl constituie faptul că limba este cea care oferă cadrul necesar comunicării, înțelegerii și interrelaționării membrilor comunităților care formează acel popor. În egală măsură, oferă cadrul prin care organizarea, administrația, legislația, arta, tradițiile și cultura în general se manifestă, în plus, permite în același timp tezaurizarea și transmiterea acestora din generație în generație. Până la urmă limba unui popor se constituie într-un act identitar pentru acel popor, pentru că îl definește ca entitate națională și culturală, însăși denumirea poporului sau națiunii va fi dată de numele limbii vorbite.

- continuare în pagina 13 -

Istoria Bârladului

(urmare din numărul trecut)

Gheorghe CLAPA

Privitor la grafica diplomei, Hasdeu spune că a fost scrisă într-o „semiuncială foarte neregulată”. Bogdan pe baza analizei documentelor rusești din sec. XII arată că această scrisoare este imposibilă în sec. XII, deoarece în documente se întrebuițea „unciala pură”. Semiunciala pură se găsește în secolul al XIV-lea, iar semiunciala foarte neregulată există în documentele din secolele XIV și XV ale cancelariilor galițiene, litvano-ruse și moldovene.

Trecând la ortografie și fonetică, Bogdan analizează neconsecvența întrebuițării unor slove (foneme) și confuzia care ne face. În ce privește gramatica și formațiunea cuvintelor, arată forme imposibile (neexacte) care nu erau în limba veche rusă (sau bulgară).

Studiind formula diplomei, Bogdan observă că invocațiunea și titlul celui care dă documentul nu sunt corespunzătoare; se întrebuițează titlul de voievod, pe când rușii au titlul de cneaz; datarea documentului cu anul de la Christos este în contradicție cu cronologia bizantină care numără anii de la facerea lumii.

Împrumutul și cuprinsul diplomei își are izvorul din „Code Laurentii” p.66 și „Codex Hypatii” p. 43, iar istoria arată că pe acea vreme principatul Galiției nu exista; el ia ființă abia la anul 1144.

Din dezvoltările făcute, Bogdan ajunge la concluzia că documentul este un fals, fiind scris cu mult mai târziu de un învățat, care din nebagare de seamă a introdus într-însul elemente heterogene, imposibile în cazul când ar fi dat de un principe rus, în special în secolul al XII-lea. Se presupune că Hasdeu în dorința sa de a dovedi vechimea poporului român în Dacia, a recurs la acest „fals patriotic”.

I. Bogdan în lucrarea sa asupra „Diplomei bârlădene” face și o scurtă schiță despre începuturile principatului de Galiția, pentru a se vedea că la acea dată principatul Galiției nici nu era întemeiat; se înfăptuiește abia între anii 1144-1152, deci nu putea să-și întindă influența și stăpânirea sa până la Dunăre. A se vedea anexa nr. 1.

P. P. Panaitescu reia în discuție autenticitatea documentului și supune criticii anumite fapte, care-l îndrituiesc să-l declare ca fals. Panaitescu după ce arată păreriile unor filologi ruși (unii care se declară pentru autenticitate, iar alții contra), se ocupă de o scrisoare a lui I. Bogdan, din 17 decembrie 1889, adresată lui Alex. D. Xenopol, în care acesta regretă că n-a putut folosi articolul lui Hasdeu publicat în ziarul „Traian”, I, 1889, p.199, pentru a vedea existența unor diferite îndreptări ce le-a făcut Hasdeu asupra textului din prima ediție, ce a fost publicat în „Instrucțiunea Română” I/1, 1860, p.8, când însuși Hasdeu a observat unele greșeli caracteristice în scrierea cuvintelor din ediția întâia a diplomei. Aceasta indică faptul că Hasdeu știa că diploma este falsă și a căutat să îndrepte în parte unele imposibilități fonetice din ediția I-a. Alt fapt important, este că nimeni n-a auzit, niciodată nimic, despre urmașii necunoscuți ai lui Dimitrie Cantemir, care au deținut documentul. „Genealogia Cantemireștilor, dată de Hasdeu, e falsă și legenda povestită o născocire”. Panaitescu arată apoi urmașii lui Dimitrie Cantemir și procesul de moștenire dintre familiile Darvary, Câmpineanu și Pasek, nementionându-se alți moștenitori. Important este informația categorică a lui I. Bogdan, care arată: „știi numai atât, că d. Hasdeu nu mai ține acum la autenticitatea diplomei. Dovezile lingvistice sunt așa

de evidente, încât numai cine nu are nici o idee de istoria limbii rusești, poate să stea la îndoială”.

În această privință, I. Bogdan declară: „Din cuprinsul istoric al diplomei nu se va putea dovedi niciodată cu deplină siguranță că ea este falsă”. Faptele petrecute în ținutul Bârladului și familia Rostislavici sunt pomenite în cronicile rusești, astfel că aceste adevăruri sunt controlabile. Din acest motiv, falșul trebuie să aibă un fond de adevăr, care să ne convingă; exemplul numirea de Bârlad și faptele berladnicilor, narate de cronicile rusești, și oricât de anormal ar părea, totuși faptele petrecute sunt adevărate și prin aceasta felul cun sunt expuse evenimentele capătă autenticitate asupra noastră, de unde și interesul pe care l-a stârnit acest document printre istorici.

Filologul rus **A. I. Sobolevski** într-o comunicare, la Congresul de la Moldova din 10-11 ianuarie 1890, a arătat că diploma bârlădeană este falsă: semnaleză greșeli grave de gramatică slavă, scrierea într-o limbă și cu o ortografie ce nu corespunde actelor rusești și ucrainene din secolul al XII-lea; are influențe ale limbilor română și sud-slave (bulgare), precum și ale slavonei din cancelaria moldovenească a secolului XIV-XV.

Din cele expuse de I. Bogdan și P. P. Panaitescu, rezultă cu siguranță că documentul este un fals. Dovezile sunt mai mult decât convingătoare; hrisovul a fost redactat în limba slavonă cu elemente bulgare și nu în limba rusă veche; titulatura lui Ivanco și invocațiunea nu corespund formulilor din diplomele rusești (în numele tatălui); datarea hrisovului cu anii de la Christos, contrar cronologiei bizantine; cnezatul Halici ia ființă abia la anul 1144 și Ivanco este pomenit de cronica chieveană pentru întâia oară în anul 1144, deci nu se putea emite un document la anul 1134; orașele Mesembria și Galați nu existau pe acea vreme (1134).

Ce spun istoricii.

Existența unui principat al Bârladului a atras atenția lui **Radu Rosetti** care în articolul „Statul Bârlădean” publicat în „Revista Nouă”, anul II, 1889, Nr. 11-12, p. 464-472, caută să arate autenticitatea documentului publicat de B. P. Hasdeu, deși știa că documentul a fost contestat de istoricii și paleograful ruși. Radu Rosetti ce bazează numai pe anumite evenimente istorice care au avut loc (cei 6000 de berladnici, expediția din 1160 și cucerirea Oleșiei, anul 1174) și conchide că existența statului bârlădean în secolul al XII-lea în Moldova este mai presus de îndoială și începuturile acestui stat sunt „de la așezarea slavilor la Dunăre și să fi format de întâi o jupă”.

N. Iorga arată: „Și de aci se vede cât de greșită a fost credința că am fi putut avea pe acest timp porturi și orașe înfloritoare, pentru dezvoltarea cărora să fi fost aduși chiar a încheia legături cu Mesembria grecească de pe malul Mării Negre sau chiar cu nespuse de îndepărtata Genovă. Pe la 1150 nu era deci un Galați, unde să vie corăbii grecești, nu era nici un Bârlad, unde să stea în voie bună și siguranță Ivanco Rostislavici, principe rus, rătăcit din țara lui și fără nici o legătură cu acea Galiție a neamului său, și nu era nici atunci, nici după 1261, când Genovezii au început abia a se întinde în răsărit”. Și mai departe spune: „Astfel de păreri, pe care le mai au încă oameni care nu mai cetesc, se întemeiază pe documente false, pe etimologii greșite și pe o desăvârșită

necunoștință sau uitare a împrejurărilor în care se trăia atunci la Dunărea de Jos”.

Cu altă ocazie, N. Iorga spune.

Legenda republicii Bârladului întemeiată de ruși care ar fi avut drepturi asupra Dunării de Jos și care și-ar fi întins influența până la Mesembria, de unde anumite avantajii ar fi fost acordate cu Ivanco Rostislavici, „prinț de Bârlad”. Bârladnicii ruși, care s-ar fi întins până la Dunăre, cântată în „Cântecul lui Igor”, aparțin produselor unei falsificații asupra căreia nu e locul să ne întindem mai mult aci”.

Dimitre Onciul afirmă: „Încercarea de a înființa un asemenea principat nu s-ar fi putut face decât după slăbirea cumanilor la Dunăre, în urma înfrângerii suferite de la Manuil Comnen, și că Ivanco Rostislavici nu era decât un aventurier, care în urma certurilor pentru domnie, se refugie, după cum spun cronicile rusești, la cumani și se așează în orașele de lângă Dunăre, unde făcea mult rău negustorilor și pescarilor galicieni. Apare de două ori, la 1144 și 1155 și moare la 1162, iar analele rusești îi dau porecla de Berladnic”.

Ilie Bărbulescu deși cunoștea studiul lui I. Bogdan, totuși afirmă că diploma din 1134 a fost scrisă în ținutul Bârladului și se pronunță pentru autenticitate. Limba și ortografia diplomei bârlădene sunt din curentul literar al sec. XII și XI, cu un fundament bulgăresc și cu câteva elemente rusești, după cum se află și în „Savina Kniga” și „Codex Suprasliensis”. În Moldova se scria în limba bulgară literară și slavistica arată că chiar în părțile de miază-zi și apus ale Rusiei curentul literar bulgar se întinsese (exemplu evanghelia galițiană), deci diploma nu poate să fie un falș. În ce privește datarea documentului de la Hristos, în loc de la facerea lumii, Bărbulescu afirmă că „este o excepție care se mai găsește și în alte texte cirilice slave; nici ea, deci, nu poate fi dovadă că diploma e falșă”.

Teodor Balan în lucrarea sa „Berladnicii”, bazat pe unele știri din documentele privitoare la satele: Orășeni, Dubăuți, Havrileşti, Hlivești, Oșehlib și Sipeniț din Bucovina, în care se face mențiunea de mai multe ori de „drumul Bârladului” ajunge la concluzia că în acest ținut a fost o populație numită „berladnici” și unele elemente răzlețe, energice, au reușit să formeze cete de briganzi, de hoți la drumul mare. În fruntea lor câteodată au avut pe Ivanco Rostislavici. A se vedea hotarnica satului Dubăuți din 1661 iulie 25 și 1782 iunie 3, în care se arată: „și tot mai departe până la drumul Bârladului unde s-a ridicat o movilă care desparte hotarul Oșehlibului de cel al Dubăuților și de aci tot cu drumul Bârladului spre răsărit până unde drumul Bârladului taie drumul Dubăuților”. (Idem hotarul satului Oșehlib din 1782 iunie 1, și hotarnica satului Sipeniț din 1782 iunie 13). Concluzia la care a ajuns T. Balan este lipsită de o documentare serioasă și istoricii au combătut-o ca neîntemeiată, interpretând eronat izvoarele pe temeiul căreia și-a clădit teoria. Drumul Bârladului marchează probabil calea pe care mergeau „berladnicii” în expedițiile lor.

Alexandru Boldur nu se îndoiește că documentul este falș, însă rezolvarea problemei o vede în alt fel. Luând în discuție „Chestiunea Berladnicilor”, Boldur arată că chestiunea s-a discutat pe larg în literatura istorică românească și că rezolvarea ei trebuie pusă sub două aspecte: chestiunea vieții lui Ivanco Rostislavici și chestiunea Berladnicilor (locuitorilor). Pe baza acestor chestiuni, după ce face istorisirea vieții lui Ivanco, așa cum apare în cronicile rusești, vorbește apoi de berladnici (fără Ivanco) și de Berlad cu ocazia evenimentelor din:

- anul 1160: vestea că berladnicii au ocupat Oleșia și se trimit oameni împotriva lor;

- anul 1174, când principele Andrei din Suzdali, mâniindu-se pe frații Rostislavici spune: „iar tu, Davide, du-te în Berladi”, căci în țară rusească nu-ți îngădui să stai”. Pe baza acestui citat, A. Boldur conchide: „În vechime termenul **rusesc** se

aplica exclusiv principatului Chievului și tocmai în sensul acesta se vorbește în pasajul citat. Prin urmare Berlad nu făcea parte din acest principat, totuși nu era prea departe de comunitatea principatelor din vechea Rusie. Această concluzie se desprinde din faptul că un principe rus nu putea să fie trimis decât undeva aproape și, firește, la un oraș care se afla într-o oarecare dependență de această comunitate a orașelor ruse. Despre vreo legătură a rușilor cu Bârladul Moldovei, nu avem nici o mărturie istorică, nici o dovadă. Trebuia deci să fie un alt Berlad, mai aproape de ruși. Care anume și unde ar fi fost el?”. Dezlegarea o dă pe baza toponimiei regiunilor învecinate unde se află localitatea „Birleadca” la nord de Mohilev nu departe de Nistru, în colțul sudic al țării Bolohovenilor, unde se amintește numele vechiului Berlad al croniceii și unde fixează Bârladul. Din această localitate Ivanco putea să supravegheze ce se petrece în Halici și să fugă la Dunăre în caz de nevoie. Afirmăția lui A. Boldur, că pe baza toponimiei a dezlegat enigma, nu este întemeiată, fiind în contradicție cu cronicile rusești și cu majoritatea cercetătorilor – în special rușii – care situează Bârladul în părțile de sud ale Moldovei. A. Boldur nu împărtășește părerile lui N. Caramzin și T. Balan, că berladnicii sunt fugari pribegi, vagabonzi, aventurieri, contrabandiști, tâlhari, hoți etc.

Nicolae Bălcescu în lucrarea sa „Puterea armată și arta militară la moldoveni în timpul mării lor” menționează că „frumoasele instituții republicane sunt foarte vechi în Moldova, că în veacul al XII-lea înflorea într-această țară republica Bârladului, faimoasă prin pirateria de uscat și care se întinsese cu stăpânirea până la gura Niprului”.

Marele nostru poet **Mihai Eminescu** a fost și el inspirat de acest fapt, și în câteva versuri, se exprimă astfel: „Sus în curtea cea domnească/ La domnia din Bârlad/ Șade tânăr Domnul Vlad/ Sub căciula-i țărănească/ Pe-a lui umeri plete cad”.

Istoricul rus **Nicolai Mihailovici Caramzin**, pe baza izvoarelor rusești, scrie „Istoria Imperiului Rus” și arată toate evenimentele care au avut loc: certurile și neînțelegerile dintre cnezii ruși. Cu un lux de amănunte descrie și luptele neîncetate din și pentru Galiția, amintind pe Ivan (Ioan) supranumit Berladnic, (acțiunile lui Ivanco Rostislavici, pentru redobândirea Galiției). Se observă că istoricul Caramzin deși utilizează toate cronicile rusești, nu reamintește împrejurările istorice ale documentului din anul 1134 (supremația Haliciului asupra Moldovei de Jos), pentru simplul motiv că acest pretins hrisov n-a existat și implicit nu l-a menționat. Iată ce descrie el, despre Bârlad și despre berladnici, sub anul 1159: „Există atunci în Moldova, între Prut și Siret, un oraș puternic și populat, numit Berlad, fondat aproape de ruinele vechii Zouzidava din Dacia; era un cuib de vagabonzi, de hoți, de oameni de origine și de religii diferite, al căror meșteșug principal era de a prăda coastele Mării Negre și țărmurile Dunării. Bandele acestor briganzi au reușit chiar să ocupe Oleșia, celebru oraș comercial de la gurile Niprului și antrepozitul mărfurilor grecești destinate pentru Chiev. Un voievod al marelui principe de Chiev urmări pe acești briganzi și la luă înapoi mulți prizonieri și prada imensă pe care o făcuse”.

Robert Roesler pe baza documentului din anul 1134 editat de Hasdeu, și-a dat silințele netrebuincioase pentru a dovedi autenticitatea hrisovului și a admite stăpânirea Haliciului asupra Moldovei. Iată ce spune istoricul despre „prețioasa mărturie” a documentului din anul 1134: „Ein wertvolles Zeugnis aus späteren Zeiten ist eine Urkunde vom J.1134 in bulgarischer Sprache, ausgestellt von Ivanco Rostislavič, Fürsten von Bârlad, welche für die von Misiviri kommenden Kaufleute Zollfreiheit ihres Imports in Klein-Halič gewährt, dagegen den Zoll in Bârlad und Tekučé einzuzahlen befiehlt und für die hinausgehenden Waren, seien es nun einheimische, ungarische, russische oder tschechische, Klein-

Halič als einzige Zollstätte bestimmt". Din acest pasaj se poate observa că hrISOVUL este o copie fidelă după Hasdeu, iar nota 3 arată spusele lui Hasdeu, că documentul se afla în posesia domnului Antich Cantemir Rolschi din Rusia-Podolia. (A se vedea mai sus traducerea documentului, la B. P. Hasdeu.)

Jos. Lad. Pič face istoricul familiilor Rostislavici, și afirmă că Ivanco Rostislavici este denumit cu porecla de Berladnic în anele rusești și înseamnă om pribeag, rătăcitor, „in den russischen Annalen auch unstät und abenteuerlich lebende Menschen”.

I. Bogdan afirmă că această opinie Pič și-a format-o „după Soloviev, luând în înțeles propriu o comparație a acestuia între berladnici și cazacii aventurieri” și „cuvântul berladnic în înțeles de vagabond sau cazac nu se află în limba rusească, nici veche, nici modernă”.

Pič spune că hrISOVUL lui Rostislavici din 1134 este suspect din punct de vedere filologic și istoric și nu corespunde știrilor din anele rusești.

Acad. B. A. Râbacov afirmă că „din componența Rusiei propriu-zise nu a făcut parte Berlad” și n-au existat posadnici în acea vreme, întrucât ținuturile erau ocupate de către pecenegi.

G. G. Litavrin respinge opinia emisă de Zlatarski, N. Derjavin, E. Frances, I. Barnea, că, „prin Taurosciția se înțelege cnezatul Halici, care ar avea granița la Dunăre” (nota 10 din p. 235 din „Fontes historiae Daco-Romanae, despre Kinnamos). Între Imperiul Bizantin și Halici se întindea un teritoriu stăpânit de cumani și de vlahii locali, după cum arată istoricii și documentele.

Informativ, arătăm și informațiile gratuite, făcute fără baza documentară, de:

Joachim Lelewel, în geografia sa, la cap. Polonia, pentru a umple lipsa de informații, cercetează pe Edrisi și-i adaugă de la sine următoarele: „L'histoire connaît déjà la ville Berlad dans ce pays et sait que tout, jusqu'aux embouchures du Dniestr et du Danube, était sous la domination du duche de Halitsch”.

„Du temps d'Edrisi sent connus Berlad ou se naquit Jean Berladin, fils de Rostislav II duc de Prjemisl...”.

E. Frances afirmă că topicul orașului Bârlad provine de la porecla de Berladnic a lui Ivanco Rostislavici.

„Son nom (despre Ivanco Rostislavici) a passé dans la toponymie de la contrée: **une ville** du sud de la Moldavie et **une rivière**... (sublinierea noastră) sur laquelle, cette ville est située, portent encere de nos jours le nom de Bârlad”.

Asemenea interpretări, nesprijinite pe izvoare, nu fac decât să complice faptele. Cronicile rusești nu fac nici o mențiune că Ivanco Rostislavici s-ar fi născut la Bârlad.

Din dezvoltările de mai sus (și în special lucrările lui I. Bogdan și P. P. Panaitescu) se constată că hrISOVUL din anul 1134 este un fals și nu-și mai are rațiunea de a se baza pe el și a susține că Haliciul își întindea stăpânirea până la Dunăre, sau că Ivanco Rostislavici a domnit vreodată în Bârlad. Faptele consemnate în cronicile rusești arată explicit viața aventuroasă a lui Ivanco Rostislavici și-l menționează:

- Pentru întâia oară este amintit la anul 1144 în lupta cu Volodimirko (unchiul său) care i-a ocupat tronul. În urma unei lupte nenorocite, fuge la Dunăre și de aci la Vsevolod din Chiev (dușmanul lui Volodimirko).

- Doi ani mai târziu, la 1146, îl găsim în serviciul de condotier la Svjatoslav Olgovici, pe care îl însoțește câțva timp, luându-i și banii. Acum i se spune și porecla de Berladnic; trece apoi în serviciul lui Rostislav din Smolensk.

- Timp de zece ani, nu se amintește nimic de Ivanco Rostislavici.

- La 1157 îl aflăm legat la Suzdali, pentru a fi trimis tot legat în fiare la Chiev.

- Fiind urmărit și cerut de dușmanii săi (anul 1159), fuge la Dunăre, pradă orașele de pe Dunăre și-și adună pe lângă dânsul 6000 de „berladnici” și o mulțime de polovci.

- La anul 1162, Ivanco moare otrăvit la Solun – Salonic.

În concluzie, rezultă că Ivanco Rostislavici și-a petrecut o parte din vreme în orașul Bârlad, a avut relații cu un popor numit „berladnici” și și-a luat porecla de Berladnic.

A fugit la Dunăre pentru a strânge pe cei 6000 de berladnici cu care a luptat contra dușmanului său, a face rău negustorilor și pescarilor galicieni și de a face pradă.

Ivanco a fost un aventurier rus („condotierul rus al sec. XII” cum îl numește foarte potrivit istoricul rus Bestužev - Rjumin), care-și punea serviciul său în slujba celui care plătea mai bine; trecea dintr-o tabără în alta. Îl aflăm în serviciul lui Svjatoslav Olgovici când ia 200 grivne de argint și 12 grivne de aur; ca apărător al principesei lui Izjaslav; trece în serviciul lui Rostislav din Smolensk.

Cronicile rusești nu explică de ce Ivanco Rostislavici dacă **a ocupat și stăpânit** orașele de la Dunăre, a preferat să le părăsească imediat și să-și caute parte în țările lui Iaroslav Osmomysli? Nu era mai normal să le păstreze ca despăgubire pentru cele pierdute în Galiția, dacă făceau parte din principatul galițian? Deducțiile făcute de istoricii ruși că orașele dunărene depindeau de principatul Galiției, sunt în contradicție cu faptele (părăsirea orașelor). Rațiunea ne spune că Ivanco Rostislavici, prin fuga sa la Dunăre, căuta să se depărteze cât mai mult de regiunea controlată (sau administrată) de Halici – deci Haliciul nu se întinsese, la acea vreme, până la Dunăre. Logica ne arată că Ivanco, prin fuga sa, nu căuta să se ducă în gura lupului (a dușmanului său), adică tot în țara sub suzeranitatea Haliciului.

Dacă însă n-a existat un principat al Bârladului (diploma din 1134), ca atârnat de scaunul Galiției (după cum s-a arătat mai sus), în schimb se face dovada că a putut să existe – și sunt foarte multe probabilități – în secolul al XII-lea, orașul Bârlad și o populație numită „berladnici”. Despre orașul Bârlad, cronicile rusești vorbesc separat în următoarele evenimente:

- La anul 1160, Rostislav Mstislavici marele cneaz de Chiev, află vestea că berladnicii „au ocupat Oleșia” (azi Alesek) celebru oraș comercial de la gura Niprului și antrepozitul mărfurilor grecești destinate pentru Chiev. Rostislav trimite „pe Gheorghe Nesterovici și pe Iakun cu plute împotriva berladnicilor, care luaseră Oleșia; ajungându-i la Dcin, îi lovire și-i luare prinși” („Codex Hypatii” p. 346).

- La anul 1174, cronică arată că „principele de Suzdali, Andreț, mâniindu-se pe frații Rostislavici, trimise să le spună: „de nu voiți să faceți pe voia mea, tu, Riurice, du-te în Smolensk la fratele tău, iar tu, Davide, du-te în „Berladi”, căci în țară rusească nu-ți îngădui să stai” („Codex Hypatii”, p. 390). Istoricul rus N. M. Caramzin este mai categoric în afirmație și arată că Andreț „nu poate suporta mai mult timp în Rusia prezența lor”.

Din aceste citate reiese că în mintea cronicarului era destul de clară ideea că „orașul Bârlad” nu făcea parte din țara rusească și deci nu putea fi vorba decât de un alt oraș, anume Bârladul nostru, care se afla în afara granițelor principatelor rusești. Cronicarul se exprimă clar prin cuvintele: „iar tu, Davide, du-te în Berladi căci în țară rusească nu-ți îngădui să stai”.

Despre „berladnici” (locuitorii orașului) se face mențiune la anul 1159, când Ivanco Rostislavici adună pe lângă dânsul și 6000 de berladnici”, cu care pornește spre Kucolmina și Usica, ca să-și reocupe tronul” („Codex Hypatii” p. 341).

Din cele expuse reies destul de clar izvoarele de unde B. P. Hasdeu, ca un bun cunoscător al cronicelor rusești, a împrumutat pasagiile respective pentru întocmirea diplomei bârlădene din anul 1134, care a dat loc la atâtea discuții pro și contra.

Fondul pe care s-a proiectat falsul lui Hasdeu, pentru a rezista discuțiilor și pentru a da aparențele autenticității, trebuia să conțină și unele adevăruri scoase din cronici și care pot fi controlate. În cazul acesta falsificatorul a trebuit să împăneze diploma sa cu adevăruri discutabile.

Năvălirea ultimelor popoare migratoare, a pecenegilor, a uzilor și în special a cumanilor și a tătarilor, a împiedecat înființarea și dezvoltarea statului moldovenesc.

În această epocă, istoria poporului nostru este cea mai tulburătoare. Popoarele migratoare – barbarii – au luat în stăpânire sudul Moldovei, și s-au amestecat cu populația locală. Dominația cumanilor a adus structuri sociale primitive și moravuri sălbatice și a dus la situația de a nu se putea desfășura o activitate productivă, sau legături comerciale. Populația acestor ținuturi a căutat să se acomodeze obiceiurilor năvălitorilor, distrugând și jefuind ținuturile vecine, după cum și ei erau jefuiți.

Veșnicile lupte și hărțuiri cu bizantinii pe de o parte, care își apărau imperiul, iar pe de altă parte popoarele migratoare, și în special bulgarii care erau așezați la sudul Dunării, antrenau populația românească din „aceste ținuturi în diverse incursiuni. Izvoarele arată că românii au luptat alături de pecenegi, cumani, bulgari, bizantini, fie în luptele monarhilor pentru consolidarea puterii lor împotriva pretendenților la domnie, fie pentru asigurarea poziției privilegiate ale diferiților boieri sau moșieri.

Caracterele acestor popoare migratoare, fiind îndreptate spre jaf, furt, omor etc. au influențat puternic populația românească care s-a molipsit de la acestea și astfel un trai normal nu s-a putut asigura. Faptele (este natural să fie astfel), au dus la situația ca și felul de viață al populației române să fie la fel cu al popoarelor barbare, care erau pornite pe diferite incursiuni și prădăciuni, atât în Imperiul Bizantin în unire cu bulgarii, cât și pe țărmurile Mării Negre, Dobrogea și sudul Ucrainei.

Izvoarele istorice confirmă existența populației românești în toată Moldova, luptele ce s-au dat, precum și caracterul acestui popor.

Populația autohtonă acomodându-se cu noile condiții de viață ale popoarelor migratoare, a căror ocupație principală era jaful, a determinat pe unii istorici, să atribuie berladnicilor vechi formule stereotipice de: pirați, hoți, fără nici un Dumnezeu etc., cuvinte rostite fără să se țină seama de realitățile vieții și timpul când s-au petrecut evenimentele. Astăzi este ușor să exprimăm asemenea cuvinte, însă trebuie să vedem și spiritul acelei vremi, care a dus la acele fapte. Berladnicii fiind nevoiți a suporta vicisitudinile provocate de acești năvălitori, trebuiau să se adapteze timpurilor. Pirateria pe atunci nu era socotită ca o rușine; era un obicei vechi și făcea cinste. Toate popoarele au practicat acest obicei, până la vestitul corsar englez Francis Drake. Bărlădenii adeseori se angajau ca mercenari, slujbași ai războiului și a jafului și treceau dintr-o tabără în alta, după cum le dictau interesele. Profesiunea de militar era considerată o ocupație bănoasă și onorabilă. Reamintim că între români și cumani, fiind o comunitate de interese, adesea incursiunile în Imperiul Bizantin se făceau în comun

*

Înainte de a vorbi de cronica lui Nestor (mort pe la anul 1115) care s-a păstrat în două manuscrise, cea mai veche din anul 1377 (cel mai vechi izvor rusesc), trebuie să stabilim locul de obârșie al neamurilor slave.

Primele știri apar în operele istoricilor romani și după patru secole ale lui **lordanes** (Getica) și **Procopius** din Caesarea (Războiul cu goții).

Știrile arată că patria primitivă a slavilor se afla pe spațiul cuprins de la izvoarele Vistulei și ale Bugului, până la Marea Baltică (între golful Stetin și golful Danzig), locuit fiind de populația veneților și a sclavinilor. Odată cu mișcarea goților

și pătrunderea lor în Dacia, unele triburi slave au fost împinse spre sud, stabilindu-se pe Bugul sudic și pe Nipru până la Marea Neagră. Aceștia sunt anții.

În prima jumătate a secolului al VI-lea apare neamul avarilor, care dă o lovitură puternică anților, îi supun și-i antrenează în invaziile lor spre apus. Cronica lui Nestor arată că avarii, după ce au supus pe slavi „violentară femeile și le înjugau la care (câte 3, 4, 5 femei) pentru a trage pe avar”.

Nestor, în cronica sa, tratează evenimentele de la Ruric (anul 862) până la Vladimir Monomahul (1113-1125) și fixează formarea poporului rus recurgând la tot felul de legende. Sentimentul și motivările religioase se întâlnesc în tot cuprinsul cronicii sale; începe cu împărțirea teritoriilor între Sem, Ham și Japhet – fiii lui Noe – ca ulterior să înșire diferitele neamuri de slavi cu regiunile pe care s-au așezat și legenda că cetatea Chievului a fost întemeiată de apostolul Andrei (cap. I). (Obs. lui G. Popa Liseanu, p.15. „Citind cronica, ai impresia că citești biblia, iar nu o carte de istorie”).

Cu privire la evenimentele atingătoare la istoria poporului român, cronica lui Nestor face următoarele mențiuni.

„Mulți ani în urmă, slavii s-au așezat la Dunăre, unde este acum țara ungurească și bulgărească. De aci slavii se răspândiseră pe pământ și au primit nume după țările unde s-au așezat. Astfel ei veniră și se așezară unii pe malurile Moravei și se numiră unii moravi, iar alții cehi. Și, de asemenea, se numiră vintre slavi: croații cei albi, și sârbii și carintienii. Iar când volochii atacă pe slavi de la Dunăre și se stabiliră între ei și-i asupriră, acești slavi plecară și se stabiliră pe Vistula și se numiră leși” (cap. III). Se înșiră apoi diferitele neamuri de slavi cu teritoriile pe care s-au așezat: Vistula, Nipru, Pripet, Dvina, lacul Ilmen, Desna, Sem, Sula.

„Pe când poporul slav trăia la Dunăre, după cum am spus, veniră din Scythia, anume de la Chazari, popoarele numite bulgari și se stabiliră la Dunăre și opriră pe slavi. În urmă veniră ugrii cei albi și luară în stăpânire țara slavă, după ce alungară pe volochi, care mai înainte ocupaseră țara slavă” (cap. VIII).

„În anul 6406 (898) ungerii trecură pe la Chiev, peste muntele care și astăzi se numește Ugorskoje (Muntele Ungurilor) au ajuns la Nipru și și întinseră corturile, căci ei erau nomazi, cum sunt și polovcii (cumanii). Venind din răsărit ei mergeau în grabă prin munții cei înalți care se cheamă ungurești (Carpații, numiți și Caucasus) și începură să se lupte cu volochii și cu slavii care locuiau acolo. Căci mai înainte vreme locuiau acolo slavii, iar volochii supuseră țara slavilor. În urmă însă ungerii goniră pe volochi și luară în stăpânire această țară și se așezară cu slavii împreună pe care îi supuseră, și de atunci țara se cheamă Ungaria” (cap. XIX).

Pentru lămurirea acestor pasaje este necesar arăta: slavii, ca popor migrator, printr-o penetrație lentă și în grupuri mici, izolate unele de altele – enclave abia perceptibile –, au început să pătrundă în țara noastră, ca refugiați din locurile lor de baștină, ca o consecință a mișcării goților, și împreună cu avarii, ca supuși ai acestora; ulterior au rămas singurii.

Din expunerea făcută, reiese că ungerii, după ce au trecut munții cei înalți, au coborât într-o țară locuită de volochi și slavi. Informația cronicii lui Nestor concordă cu „Cronica notarului anonim al regelui Bela” (contemporan aproape), care spune că ungerii ajunși în Galiția află de la locuitori că dincolo de munți se află o țară bogată, locuită de slavi și blachi. Rutenii îi ajută pe unguri la trecerea munților, dându-le și călăuze. Ungurii trec prin pasul Körözmeszö (lablonița – Magyarenweg = Muntele Ungurilor), o iau pe Tisa în jos, trec pe la Munkacs și coboară în Panonia. În acest drum ei întâlnesc pe slavi și pe volochi cu care au lupte (ducatele româno-slave). Deci este vorba de câmpia Tisei și Dunărea panonică; în secolul al IX-lea existau deja statele morav și bulgar. Pasajul din cronica lui

Nestor, cu privire la prezența slavilor la Dunărea românească, se referă la deseale incursiuni ale acestora în Imperiul Bizantin și prezența lui Sveatoslav de Chiev, când acesta s-a statornicit din vara anului 967 până la 25 iulie 972 la Dunăre, fiind chemat de bizantini pentru a bate pe bulgari (cum vor arăta ulterior). Deseale incursiuni ale slavilor în Imperiul Bizantin dovedesc că slavii nu erau definitiv stabiliți la nordul Dunării.

O observație este de făcut asupra datei când s-a scris cronica lui Nestor, deoarece **acad. B.A. Râbacov** arată că cronica a suferit unele prelucrări (egumenul Silvestru la anul 1116 și Matislav fiul lui Vladimir Monomahul la anul 1118), căutându-se a se preamări faptele lui Oleg, incluzând și o oarecare legendă.

Un alt fapt importat este că cronica care ni s-a păstrat în două manuscrise originale (unul scris de călugărul Laurențiu în 1377 și al doilea Cod. Hypatii după această dată), este cu mult mai târzie și s-a făcut după tradiții orale. Faptele ne îndrituiesc a presupune că cronicarul a știut de existența volochilor în Galiția și de luptele pe care le-au avut ungurii cu slavii și volochii, când au trecut munții ungurești. Documentar se face mențiune la anul 1150 de un popor numit bolohoveni (cuvântul *blah, blacorum*, conform legii fonetice este o pronunțare slavă răsăriteană și a devenit boloh, iar țara Bolohova). Documentele arată un număr foarte însemnat de sate și orașe cu populație românească care se administrau și se judecau după dreptul românesc. „*poczta... more qui illis Valachicis in vicinatus consistentibus observatur*”.

Istoricii bizantini **Procopius din Caesarea** și **Iordanes** (care au trăit și au scris la începutul celei de a doua jumătăți a secolului al VI-lea), caracterizează astfel pe slavi: duc o viață grea și sunt împrăștiți pe spații imense „*per immensa spatia venetharum natio populesa – anul 553*”; locuiesc în colibe jalnice, schimbă și numele și locurile, sunt răzlețiți mult unii de alții și altădată se numeau spori, pentru faptul că locuiesc sporadici în corturi împrăștiate. Procopius plasează nenumăratele neamuri de anti, dincolo de cimerieni, între mlaștina Maiotis (Marea Azov) și râul Tanais – Donul, spre miază-noapte și foarte aproape de sclavini.

Iordanes situează neamurile veneților după familii și regiuni, în partea stângă spre nord, de la izvoarele Vistulei pe un imens spațiu, iar pe anți de la Nistru la Nipru. Gepidia (fosta Dacie) este arătată ca mărginită la răsărit cu Roxolani, la apus cu Iazigii, la miază-noapte cu sarmații și bastarnii, care ocupau Galiția, Podolia și nordul Bucovinei, și la miază-zi cu fluviul Dunărea.

Atestările istorice confirmă în mod concret că invazia slavă era mai mult extensivă pe spații largi și nu pe intensitate. Numai astfel se explică expansiunea extraordinară a slavilor, care au ajuns până la Marea Egee și sudul Greciei, fiind atrași de mirajul Bizanțului, de a cărui bogăție au auzit. În țările noastre slavii s-au așezat între români abia în sec. VI și VII; nu aveau conducători și n-au format vreo organizație politică. Așezarea slavilor în mijlocul românilor a format pânze suprapuse de populație (după cum remarcă P.P. Panaitescu) și în decursul veacurilor s-au deznaționalizat, iar după sec. X dispar, fiind asimilați. Slavii fac dese incursiuni în Imperiul Bizantin cu scopul de a face pradă, a lua prizonieri, sau pentru a se stabili în imperiu. Cu ocazia acestor incursiuni iau cunoștință de bogățiile, luxul și rafinamentul Bizanțului, și-i fascinează. Se stabilesc relații comerciale, apoi familiare și în curând la subsidii, pentru a sta liniștiți și a nu mai face incursiuni în Imperiul Bizantin.

În acest timp, se ivesc noi competitori, fapt care duce la rivalități între neamurile „barbare”. Pentru a-i liniști și a-i folosi în interesul imperiului, Bizanțul recurge la o politică de învrăjpire între barbari, sau a-i cumpăra ca mercenari. Iată ce spun izvoarele în privința politicii bizantine.

Împăratul **Tiberiu Constantin** (578-582) nemaiputând face față incursiunilor slavilor în imperiu, ațâță pe avarii lui Baian (la anul 579) de a porni război împotriva scalvinilor din Câmpia Română (Nenander Protector, frag. 48).

Împăratul **Constantin Porfirogenetul** (912-920) în cartea sa „*De administrando imperio*” expune: „socotesc că totdeauna e de mare folos pentru împăratul romanilor să dorească să aibă pace cu neamul pecenegilor, să facă înțelegeri de prietenie și alianță.” (I, 16, 24). „Pecenegii au ajuns alături și vecini de hotare și cu rușii”; „rușii nu pot ajunge în cetatea de scaun a împărăției romanilor, dacă nu se înțeleg cu pecenegii, fie că ar vrea să facă război, fie pentru alte treburi” (2,2 - 23).

Privitor la politica Imperiului Bizantin, un alt scriitor, **Alfred Râmbaud**, spune: „A l'extérieur, l'Empire employait volontiers l'or au lieu du fer; ses intrigues jetèrent souvent les barbares les uns contre les autres; il fit de la politique de division. Les moyens qu'il employa furent quelquefois perfides, cruels, mais il faut songer qu'il avait a faire sux plus cruels et aux plus perfides de tous les barbares” (apud D. Russo – „*Studii istorice greco-bizantine*”, II, p. 500 nota 1).

Istoricul **Nichita Acominatos Choniatul** arată: „iar când s-au liniștit popoarele răsăritene nu numai primind vremelnice daruri, ci chiar și dări pe fiecare an, căci așa știu împărății romeilor din zilele noastre să se aibă cu limbele străine, spre tihnă pururea”.

Mitropolitul **Eustathios** din Tessalonic, vorbind despre împăratul Manuel I Comnenul, spune: „oare cine e mai priceput ca el să-i facă pe dușmani să se bată unii cu alții și pe noi să ne facă astfel să avem liniște și să ne făurească nouă tihna păcii?”

Istoricul **Georgios Kedrenos** descrie intervenția făcută de împăratul Nikephoras II Phocas (prin Kolokyros fiul cărmuitorului din Cherson) la Sveatoslav, ca prin făgăduieli și multe daruri, să-l convingă a porni război contra bulgarilor, care făceau dese incursiuni în Imperiul Bizantin.

Istoricul **Leon Diaconus** notează că lui Nikephoras i se părea folositor să-și facă prieten pe unul din dușmani, socotind că astfel va fi superior celuilalt și că-l va învinge mai ușor (cartea V, cap. 2).

O armă din cele mai obișnuite ale diplomației bizantine era de a arunca pe barbari, unii împotriva altora. Astfel:

Împăratul Nikephoros II Phokas (963-969), nemaiputând face față atacurilor bulgarilor lui Isperich, care căutau să-și întindă stăpânirea spre sud, făcând prădăciuni, cheamă împotriva bulgarilor pe rușii din Chiev. Aceștia sub conducerea cneazului Sveatoslav (957-972) vin în număr de 60.000 de oameni, bat groaznic pe bulgari și ocupă tot teritoriul cuprins între Dunăre și munții Balcani, făcând prizonier pe țarul bulgar Petre cu cei doi fii ai săi (Boris II și Roman). Misiunea fiind îndeplinită, împăratul romeilor considerând pe ruși mercenari, slujbași ai războiului (intervenția lui Kolokyros), caută să-i licențieze. În acest timp, la Constantinopol, o conspirație pune capăt domniei lui Phokas, și Sveatoslav profitând de această situație, îngâmfat de biruință și visând averi, nu mai pleacă (ba a trecut și peste Balcani). Stăpânirea lui Sveatoslav a durat câțiva ani (967-972).

La aceste evenimente se referă cronica lui Nestor, când îl arată pe Sveatoslav surprins de bogăția și produsele acestui ținut și scrie mamei sale (la anul 969): „Aici e inima țării mele; aici se adună toate cele bune: de la greci, aur, țesături scumpe, vin și fructe, din Boemia și Ungaria argint, cai, din Rusia blănuri, ceară, miere și sclavi”.

Se remarcă faptul că Sveatoslav după ce a înfrânt pe bulgari și le-a cuprins 80 cetăți pe Dunăre, n-a mai voit să se reîntoarcă în țara sa și și-a format planul de a înființa un mare imperiu rusesc la Constantinopol. Acesta-i izvorul legendei de așezarea posadnicilor la Dunăre și originea dunăreană a slavilor, pe care o înserează cronica lui Nestor (și alți scriitori

ruși). Cât privește existența celor 80 de cetăți – cifră exagerată – cronicarul nu numește măcar un singur nume, cu toate că în alte ocazii se întrece în amănunte fără folos. Nici astăzi nu găsim atâtea orașe sau orașele pe Dunăre.

Neajungându-se la înțelegere, împărații Nikephoros Phocas și Ioan I Tzimiskis (969-976) duc mai multe lupte cu Sveatoslav, care în cele din urmă este învins și convins de a pleca în țara sa, cu restul oamenilor săi de 22.000 cu bărcile prin gurile Dunării și apoi pe Nipru. La cataractele Niprului îi așteptau pecenegii care, avizați de Bizanț, i-au nimicit. Din craniul lui Sveatoslav regele pecenegilor și-a făcut cupă de băut. Faptele sunt descrise de istoricii bizantini Leon Diaconus și Georgios Zedrenos.

Unii istorici pun bază pe faptele descrise de poema „Cântecul oastei lui Igor” găsită în secolul al XVII-lea într-o copie unică și datând, probabil, din secolul al XVI-lea. Poema descrie expediția întreprinsă de cneazul Igor Sveatoslavici, contra ploveștilor (cumanilor) la anul 1185. Ca temă principală, însă, „nu găsim o relatare sistematică a acestei expediții... ci ca un pretext pentru a medita profund asupra destinului țării sale” („Istoria literaturii ruse”, vol. I).

Ideea generatoare este zdrobirea oștirii și moartea lui Igor, iar acțiunea se petrece pe Don și Nipru, cu avertisment adresat celor vinovați: cnezilor absorbiți de luptele intestinale. Autorul mută acțiunea și la hotarele Moldovei, vorbește de Traian, de țara lui Traian și de cumani, și face citații din cronică lui Nestor: „să ne căutăm un cneaz carele să ne conducă și să judece după lege” și apoi chemarea varegilor în Rusia: „Avem o țară mare și bogată, dar fără nici o rânduială. Veniți dar să domniți în ea și să ne cârmuiți”.

În această operă literară este vorba și de nostalgica amintire a Eufrosinei, soția lui Igor, fiica cneazului Iaroslav de Galiția, care se plânge de soarta sa: „din zorii zilei ca un cuc părăsit/ voi zbura ca un cuc mic spre Dunai (Dunăre)/ voi muia măneca mea stacojie în apa Kaiala/ voi spăla de pe trupul său puternic rănilor sângărânde ale cneazului”.

Poema „Cuvânt despre oastea lui Igor” atribuie lui Iaroslav Osmomysli (1152-1187) așezarea posadnicilor la Dunăre. „Tu, Osmomysle Iaroslave, falnic stai pe tronul tău murit, după ce ai închis munții ungrești cu oștile tale de fier, după ce ai tăiat calea regelui, după ce ai închis porțile Dunării și ai pus posadnicii (judecătorii) tăi până la Dunăre” („Cântecul lui Igor”).

Un pasaj interesant din cronică chieveană, de la anul 1116, arată că Vladimir Vsevolodovici Monomahul (1113-1125) a încercat în două rânduri de a-și instala posadnici la Dunăre. Cu acest prilej, Vladimir a trimis și pe ginerele său Leon, fiul împăratului Alexie Comnen, pentru a fi instalat pe tronul Imperiului Bizantin. Cronică arată că forțele militare, conduse de Ivan Voitișki, au ajuns până la Dunăre (la Silistra) unde Leon este asasinat. Încercările lui Vladimir Monomahul de a pune stăpânire pe apanagiul ginerelui său, constând din cetățile de la Dunăre, n-au reușit, având a se lupta cu pecenegii și cumanii, însă cum spune cronică „n-au isprăvit nimic” („Codex Hypatii”, p.204)

Istoria și cronicile nu scriu despre vreo cucerire a „cumintelui Iaroslav” Osmomysli la Dunăre. Autorul poemei „Cântecul lui Igor” a folosit ca izvor de informație faptele lui Vladimir Vsevolodovici Monomahul (de la anul 1116) și refugiul principelui galizian Vladislav „împreună cu soția, cu copiii și cu toată oastea lui la Romei (anul 1164) unde i s-a dăruit un ținut lângă Istru, pe care împăratul îl dăduse mai înainte lui Vasilco fiul lui Gheorghe-Iuri Dolgoruki, mare cneaz al Chievului (1154-1157)” după cum arată istoricul bizantin Ioanes Kinnamos (V, 12). Teritoriul (apanagiul) despre care vorbește cronică nu poate fi decât de-a dreapta Dunării (prin împrejurimile Silistrei), întrucât pe malul stâng erau stăpâni pecenegii și cumanii.

Să analizăm problema.

Epopeea „Slovo o polcu Igoreve” = „Cântecul oastei lui Igor” a fost găsită de Musin Pușchin, în ultimul deceniu al secolului al XVIII-lea, într-o copie unică datând din secolul al XVI-lea și după care s-au făcut mai multe copii (una destinată Ecaterinei II). În anul 1812 poema „Cântecul oastei lui Igor” și cea mai mare parte din exemplarele primii ediții, împreună cu copia Ecaterinei II, au ars în timpul incendiului care a pustit Moscova, ca urmare a războiului lui Napoleon.

Izvorul de inspirație pentru „Cântecul lui Igor” a fost expediția varegă de la anul 944, contra Constantinopolului de către cneazul Igor (912-945), fiul și urmașul lui Oleg (Cronică lui Nestor, p.57); apoi de expediția lui Sveatoslav care a trecut Dunărea și a bătut pe bulgari (campania 967-972). Cântecul lui Igor acordă un spațiu important caracterizării lui Oleg.

Louis Legier, autorul unei istorii a literaturii ruse, afirmă: „Nu prea sunt sigur de autenticitatea celei d'întâi (adică Cântecul lui Igor), al cărui manuscris original a dispărut cu ocazia incendiului din Moscova”.

Slavistul occidental **P. Mazon** afirmă că marea creație epică „Cântecul lui Igor” este o producție literară de dată recentă.

I. Bogdan referindu-se la „Cântecul lui Igor” spune: „Istoria pozitivă însă nu ne spune de nici o cucerire a lui Osmomysli la Dunăre, iar poema „O polko Igoreve”, despre care nu se știe încă când a fost compusă, nu poate servi pentru un istoric serios de izvor neîndoielnic. Și pe această poemă se întemeiază cei mai mulți istorici ruși, în lipsă de alte dovezi mai bune”. (Din păcate și unii de la noi.)

Un izvor contemporan evenimentelor, scriitorul bizantin **Nicetas (Nichita) Acominos Choniates** (1150-1210) face mențiune de români (la anul 1164) pe când Andronic Comnenul, vărul împăratului Manuel I Comnenul (1143-1180), evadat din închisoare, a căutat scăpare la Halici și este prins de vlahi, care aflaseră din zvonuri despre fuga lui, pe când se îndrepta spre hotarele Galiției, „I-au prins și l-au dus iarăși înapoi la împărat”. După punerea lui sub pază, într-o noapte păcălind sentinelele, el scapă și ajunge cu bine în Galiția la Iaroslav Osmomysli. (A se vedea scrierile istoricilor bizantini și descrierea vieții aventuroase a lui Andronic în „Istoria declinului și a prăbușirii imperiului roman” de **Edward Gibbon**, vol. III, p.69-75, Bib. pt. toți).

Istoricul bizantin **Ioannes Kinnamos** (contemporan cu evenimentele), descrie luptele pe care le-a avut împăratul Manuel I Comnenul (la anul 1166) cu ungurii și că în subordine avea o mare mulțime de vlahi. Atacurile au pornit dinspre Pontul Euxin, dinspre frontul de la Dunăre și a doua lovitură a dat-o de undeva de sus în vecinătatea Tauroscitiiei, trecând prin niște întinderi mari și greu de atacat. Prin Tauroscitiia se înțelege cnezatul rus al Galiciei, unde exista și o populație românească numită Bolohoveni, atestată istoric la anul 1150 (istoricul rus Emil Kalužniaki).

Un alt izvor, **Rogerius** „Miserabile carmen”, vine să confirme faptul că tătarii sub conducerea lui Cadan, pentru a ajunge la Rodna au trebuit să străbată timp de trei zile pădurile ce se aflau între Rusia (Galiția) și Cumania... *rex Cadan inter Rusian et Cumaniam per silvas trium dierum habens inter sive viam, pervenit ad divitem Rudanam*. Tot pe acolo a fost și drumul de pătrundere al tătarilor: hotarul dintre Galiția – Tauroscitiia și Dunăre.

La anii 1156-1157, cumanii pătrund în imperiu, însă intimidă de apariție armatelor bizantine în Thracia se retrag în nordul Dunării, de unde veniseră. Între vlahi și cumani s-a născut o comunitate de interese și de legături familiare, în timpul celor peste 170 de ani de conviețuire pe același teritoriu (1067-1241). Un alt fapt important este întemeierea și existența episcopiei cumanilor în părțile Moldovei de Jos.

Prezențe antice și medievale în filatelia românească

- urmare din pagina 1 -

Prima asociere a unei figuri antice sau medievale cu figura lui Carol I este realizată în 1913, fiind vorba de Mircea cel Bătrân, iar evenimentul este preluarea Cadrilaterului în urma păcii de la București. Cele două personalități stau una în fața celeilalte, asigurând astfel, peste veacuri, continuitatea în Dobrogea.²

Un alt mare eveniment, e vorba de încoronarea lui Ferdinand la Alba-Iulia în 1922, constituie prilejul asocierii cu figura lui Mihai Viteazul, ei doi fiind "unificatorii". Împlinirea a 50 de ani de la înființarea Societății Geografice Române constituie ocazia pentru emiterea unei serii compuse din 5 mărci: una reprezintă o hartă a României Mari, alte două figurile lui Mihai Viteazul și a lui Ștefan cel Mare, altă marcă monumentul de la Adamclisi a lui Traian, și ultima care-i prezintă pe cei doi regi Carol I și Ferdinand.³

Nevoia de "istorie" crește în timpul regenței. Cu ocazia împlinirii a 10 ani de la unirea Transilvaniei, în seria dedicată apare o marcă reprezentativă pentru noua orientare: Ferdinand I înconjurat de figurile lui Ștefan cel Mare, Ioan Corvin, Mihai Viteazul și Constatin Brâncoveanu, asociere care implică o personalitate din fiecare regiune românească plus un domn creștin și martir. Ferdinand I, Mihai Viteazul și Avram Iancu apar și separat, ei fiind direct legați de Transilvania.⁴

Prima parte a domniei lui Carol II s-a concentrat, din punct de vedere filatelic, pe câștigarea legitimității, mizând pe continuitatea dinastică; astfel apar mai multe mărci care îi înfățișează pe cei trei regi, atât separat cât și împreună. Împlinirea a 500 de ani de la moartea lui Alexandru cel Bun este aniversată în 1932 printr-un timbru comemorativ, în schimb centenarul Drobetei Turnu Severin este ilustrat cu 4 mărci din care 3 sunt legate de podul lui Traian iar una de intrarea lui Carol I în România.⁵

Aniversarea a 8 ani de la înscăunare e celebrată printr-o serie de 11 mărci, 4 reprezentând dinastia, o marcă pe Cuza, și 6 cu personalități medievale: Cantemir, Ștefan, Mihai, Mircea Brâncoveanu și surprinzător Maria de Mangop. Prezența ei nu o putem explica decât pentru a o lega de singura figură feminină dinastică, cea a reginei Elisabeta, prezentă în serie.⁶

Abdicarea lui Carol II a lăsat drum liber ascensiunii mareșalului Antonescu, care în scurt timp se aliază cu Germania. Războiul începe pe 22 iunie 1941 iar armata română eliberează în scurt timp Bucovina și Basarabia.

Sunt lansate mai multe emisiuni care celebrează evenimentele în derulare, printre care și o serie "cruciada antibolșevică" în care este prezentă asocierea Mihai I și Ștefan cel Mare, marcă poștală supramarcată ceva mai târziu cu "Odessa.16 Oct.1941".⁷ În Transnistria circulă în perioada 1941-1943 o serie de mărci avându-l în prim plan pe Duca Vodă, mărci care vor circula doar aici.⁸ Sunt singurele figuri istorice antice și medievale care apar în această perioadă tulbure.

Noua putere comunistă a înțeles repede importanța mărcilor poștale ca mijloc de promovare a propriilor idei, dar a întâmpinat o problemă: ideile și personalitățile comuniste nu erau cunoscute, așa că pentru început a preferat să-și prezinte propriile personalități și simboluri.⁹ Singura personalitate medievală care apare în perioada 23 august 1944 – 30 decembrie 1947 este mitropolitul Petru Movilă, ilustrator "al prieteniei ruso-româno", într-o serie apărută în iunie 1947 și care-i mai cuprinde pe Eminescu, Lomonosov și Repin.¹⁰

Noua putere de la București evită în a apărea pe mărcile filatelice, personajul colectiv fiind prezent în majoritatea emisiunilor poștale. Se preferă aniversările unor evenimente: pe 10 iulie 1954 apare o emisiune care aniversează 450 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare, în 1955 apare o serie cu 5 personalități culturale medievale și moderne: Cantemir, Dosfetei, Enăchiță Văcărescu, stolnicul Cantacuzino și A.Pann; în 1956 un timbru comemorează 500 de ani de la moartea lui Iancu de Hunedoara, altul în 1957 serbează 500 de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare, altul tot în 1957 celebrează 2000 de ani de la nașterea lui Publius Ovidius Naso; în 1959 apar primele emisiuni care-l înfățișează pe Vlad Țepeș, una singulară care celebrează 500 de ani de laurcarea pe tron și alta într-o serie care aniversează prima mențiune a Bucureștiului.¹¹ Cinci ani mai târziu se celebra împlinirea a 100 de ani de la înființarea universității bucureștene, iar în seria dedicată se află și o marcă poștală cu stolnicul Cantacuzino și C.Brâncoveanu. În 1968 se comemorează 550 de ani

2 Mi, p.498

3 Mi, p.500

4 Mi, p.502

5 Mi, p.506

6 Mi, p.510

7 Mi, p.515

8 Ibidem, pentru cadrul general al emiterii acestor emisiuni vezi Jayseth Guberman, *Transnistria: Istoria și efectele poștale ale unei anomalii filatelice*, *Curierul filatelic*, anul XIV, nr.136, ian-febr. 2005, p.16-18

9 Vezi seriile „Apărarea antifascistă”-30 apr.1945 – cu 3 figuri comuniste F.Sîrbu, I.Pintilie și A.Bernath, "Prietenia româno-sovietică – ARLUS"- 20 mai 1945, "Confederația mondială a muncii" – 30 iunie 1945 – în care apar cele 3 mari figuri comuniste, Marx, Engels, Lenin, "Apărarea patriotică"-25 aug.1945, Mi, p.519-523

10 Emisiunea este dedicată înființării Institutului Româno-Sovietic, Mi, p.527

11 Mi, p.529-563

de la moartea lui Mircea cel Bătrân printr-un timbru ce-l înfățișează pe domnitor în cunoscuta vestimentație.

Dezghețul relativ de după 1968 permite apariția a două serii despre frescele din mănăstirile bucovinene (1970), între care și una care-l înfățișează pe Petru Rareș cu familia, pentru ca un an mai târziu, la 450 de la moartea lui Neagoe Basarab, să fie reprezentată fresca de la Mănăstirea Curtea de Argeș. Lui Dimitrie Cantemir pe lângă timbrul omagial, la 300 de ani de la naștere, i se emite și o coliță nedantelată.¹² Tot în acest șir de comemorări se află și emisiunea din vara lui 1974 în care apar Dosoftei și Ioan Vodă cel Cumplit, aniversarea a 500 de ani de la victoria de la Vaslui, dar și cea a celor 375 de ani de la prima unire a Țărilor Române. Mihai Viteazul apare acum atât într-o serie de 3 mărci cât și într-un bloc, poate și pentru a repara absența din 1950.¹³ Se continuă celebrările: 500 de ani de moartea lui Vlad Țepeș, 450 de ani de la ucarea pe tron a lui Petru Rareș, cei 2050 de ani de la formarea primului stat dac (sic!) – două serii apărute în 1978 și 1980, 550 de ani de la moartea lui Alexandru cel Bun, 600 de ani de urcarea pe tron a lui Mircea cel Bătrân, 300 de ani de la întronarea lui Constantin Brâncoveanu.

Recuperarea antichității începe firav, cu o emisiune despre monedele care au circulat pe teritoriul țării noastre-1970 (drahma histriană, didrahmă getică, sestert roman, ducat muntenesc, gros moldovenesc, taler de Kronstadt), continuă, în 1973, cu o serie dedicată tezaurului de la Pietroasa, apoi cu seria arheologică din 1974¹⁴, pentru ca anul european al ocrotirii monumentelor să fie punctat de o serie de 6 mărci, care au în centru războaiele daco-romane și de o coliță care înfățișează "lupoaița"¹⁵. Interesul acordat arheologiei se vede și din cele două colițe din 1976 ca și din seria de 6 mărci, adiacentă¹⁶. Treptat antichitatea devine definitorie pentru regim, ea fiind aleasă să reprezinte țara la diverse expoziții

filatelice: pentru cooperarea economică intereuropeană sunt alese ca figuri reprezentative statuia lui Decebal din Deva și cea alui Mircea cel Bătrân de la Tulcea – practic figurile centrale ale noii mitologii naționale, pentru navigația pe Dunăre o imagine de pe Columna lui Traian, iar pentru expoziția națională filatelică din 1978 portretul lui Decebal. O nouă serie despre arheologia daco-romană apare în 1978, însoțită de o coliță având în centru coiful de aur de la Cucuteni-Băiceni.¹⁷

O altă preocupare a fost celebrarea orașelor, într-o bună tradiție a "continuității": începe în 1973 cu blocul-coiță dedicat celor 1850 de ani de la menționarea orașului Cluj-Napoca apoi cu timbrul dedicat împlinirii a 2000 de ani a orașului Alba Iulia, cel similar dedicat Craiovei, cel pentru Buzău, seria de trei mărci dedicată Aradului, cel pentru Piatra-Neamț, seria din 1988 care cuprinde aniversări pentru cetatea Sucevei, Ateneul român și orașul Ploiești laolaltă cu reprezentări ale podului de la Drobeta și ale coifului de la Coțofenești.

Se observă un comportament diferit față de perioada regală: comuniștii nu se asociază cu figuri istorice, ei preferă promovarea propriilor personalități și simboluri, atât cele comunist-internaționale cât și cele românești. Istoria e prezentă doar pentru comemorări și aniversări, pentru că prezentul ne oferă o „nouă istorie” care, evident, va surclasa pe cea veche. După 1970 protocronismul românesc bazat pe "recuperarea" dacilor a avut repercursiuni și în filatelie, numărul mărcilor dedicate fiind cu mult mai mare decât cel al mărcilor cu subiect medieval din întreaga epocă comunistă. Marile figuri medievale rămân în urma celor antice, ca pondere, tiraj, culori, creativitate, subiecte etc.

Dacă regalitatea se asociază frecvent, chiar obsesiv în ultima fază, cu personalitățile medievale, într-un panteon național mitologic, comunismul respinge orice fel de asociere istorică, pentru că el este transistoric și transgeografic. Recuperarea antichității servește doar pentru construirea noului comunism, cel național.

12 Mi, p.638

13 Mi, p.649-650

14 Mi, p.619, Mi, p.638-639, Mi, p.645

15 Mi, p.648-649

16 Mi, p.653-654, 656

17 Mi, p.667

Despre o scrisoare a prințului George Valentin Bibescu din timpul Războiului cel Mare

- urmare din pagina 1 -

La 4 iulie 1916, în preajma intrării României în război, Corpul de aviație solicită ministrului de Război să se aprobe căpitanului George Valentin Bibescu din Regimentul 2 artilerie „General Manu”, care figurase până la 15/28 septembrie în cadrele aviației, repartizarea pentru mobilizare la partea sedentară, ca Director Tehnic la Școala de piloți Băneasa sau la Marele Cartier General, servind ca observator sau ofițer de legătură pentru alte armate. Corpul de aviație arăta că dorința de a fi mobilizat la aviație aparține prințului Bibescu. Martha⁶ trimite o scrisoare regelui pentru a susține această solicitare.⁷

Se va remarca în perioada retragerii, 28 noiembrie/10 decembrie – 3/16 decembrie 1916, participând alături de colonelul englez Thomson⁸ la distrugerea puțurilor petroliere de la Ploiești⁹. Operațiunile au durat mai multe zile, dovedindu-se dificile și primejdioase, iar lipsa materialului adecvat e suplinită de îndrăzneală și imaginație. Îi telefonează soției sale imediat după eveniment spunându-i cu nedisimulată mândrie că “Nero nu a fost nimic în comparație cu ei”.¹⁰

6 Martha Bibescu – alias Marthe Bibesco – născută Lahovary (28 ianuarie 1889, București –28 noiembrie 1973, Paris), a fost romancieră, poetă, politiciană și memorialistă; a scris în limbile română și franceză. Prin căsătoria, în 1902, cu prințul George Valentin Bibescu, nepot de frate al lui George Bibescu, domnitorul abdicat la 1848, scriitoarea a devenit prințesa Martha Bibescu, intrând în familia princiară din care mai fac parte Ana-Elisabeta Brâncoveanu, contesa Anna de Noailles și Elena Văcărescu, dar având și rude franceze în genealogie directă cu familia împăratului Napoleon Bonaparte. Prințesa a fost una din cele mai distinse personalități ale aristocrației europene a secolului al XX-lea, blamată însă în țară și în Franța pentru că a rămas în zona ocupată de inamic în timpul primului război mondial, și acuzată de colaboraționism cu germanii. O interesantă paralelă între cele două prințese Bibescu face scriitorul C. D. Zeletin (Președintele de onoare al *Academiei Bărlădene*) într-un capitol al uneia din operele sale, intitulat sugestiv *Două artiste Princesse Bibesco: Elena și Martha* (C. D. Zeletin, *Principesa Elena Bibescu. Marea pianistă. Cronică*, Ediția a II-a, București, Editura Vitruviu, 2008, pP. 545-552). Vezi și Alina Pavelescu, *Martha Bibescu și vocile Europei*, București, Editura Corint, 2017.

7 George Paul Sandachi, Dan Hadîrcă, *Prințul George Valentin Bibescu. Biografia unui călător*, București, Editura Vivaldi, 2005, p. 136.

8 Christopher Birdwood Thomson, baron de Cardington (1875–1931), colonel, apoi general, atașat militar al legației britanice de la București între 1915–1917, autorul cărții *Smaranda*. A fost trimis cu misiunea specială de a convinge România să intre de partea Antantei. Aici a făcut o mare pasiune pentru Martha Bibescu. După război, ministru al aerului în guvernele laburiste. Vezi și <http://florijianu.ddt.ro/index.php/istorie-trecute-viet-de-personalitati/Christopher-Birdwood-Thompson>.

9 Pentru problematica petrolului în primul război mondial vezi și Gh. Buzatu, *O istorie a petrolului românesc*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2009, pp. 35-42.

10 George Paul Sandachi, Dan Hadîrcă, *op. cit.*, pp. 138-139. În general tonul scrisorilor către soția lui este unul laudativ.

Primește, în aprilie 1917, pentru curaj și serviciile aduse, ca și pentru salvarea colonelului englez Griffiths¹¹ pe care l-a cărat pe umeri, pentru a-l scoate din cuptorul pe care îl aprinseseră, una din cele mai înalte decorații engleze, *Distinguished Service Order*. Va primi distincții echivalente din Franța și Rusia. Regele Ferdinand I îl decorează cu Ordinul Steaua României. Până și germanii vor contribui la răsunetul acestei acțiuni de comando, prin amiralul von Tirpitz¹² care îl va credita pe căpitanul Bibescu, de la tribuna

11 Sir John Norton-Griffiths (1871–1930), inginer, locotenent-colonel britanic, membru al Parlamentului. În 1916 este trimis în România cu misiunea de a sabota câmpurile petrolifere în fața înaintării germane. Echipele de specialiști erau coordonate de atașatul militar și de Valentin George Bibescu. Apreciindu-i calitățile, în iarna anului 1916, regina ar fi vrut să îi ofere responsabilitatea căilor ferate. Vezi și <http://www.ziare.com/cultura/documentar/marele-parjol-al-romaniei-distrugerea-campurilor-petroliere-din-noiembrie-1916-1097732>.

12 Alfred von Tirpitz (1849 – 1930), amiral german, comandant al Marinei Imperiale Germane (Kaiserliche Marine) din 1914 până în 1916.

Reichstag-ului¹³, de a fi redus cu cincizeci la sută capacitatea de luptă a submarinelor germane.¹⁴

În perioada aprilie-iunie 1917 este trecut la Marele Cartier General aflat la Iași, unde se ocupă de construcțiile necesare armatei pe frontul din Moldova, ca de acolo să fie detașat la bateriile de artilerie ale marinei. Primind sarcina debarcării unui tun de 37 de mm, bateria comandată de el face ravagii, distrugând posturi de observație și mitraliere a inamicului în Dobrogea.¹⁵

De altfel, pe tot parcursul războiului, a primit diferite însărcinări și misiuni, traseul său militar în această perioadă nefiind încă pe deplin elucidat. Îl putem regăsi însoțind-o pe Regina Maria la inspectarea unei unități aviatice în timpul verii anului 1917. George Valentin Bibescu a îndeplinit și misiuni de observare/recunoaștere și fotografie aeriană, pentru care a fost decorat cu „Virtutea Militară” și cu „Légion d’Honneur” din partea delegației militare franceze¹⁶.

„Iași, 29 [iulie] /11 august [1917]

Iubita mea Marthe,

N-am putut să-ți scriu în ultima vreme. Am primit scrisoarea ta din 3 iunie deschisă [de cenzură?]¹⁷. Din fericire am primit-o intactă pe cea de la King. M-am vânturat cam peste tot, am fost în delegație pentru batalionul meu la Bârlad, ca să iau două motoare¹⁸; la batalion am găsit o depeșă de la M. C. G.¹⁹ care îmi cerea imperativ să merg la Iași pentru o însărcinare secretă. M-am executat și două zile mai târziu porneam spre front însoțit de căpitanul Simpson. Am trecut amândoi muntele și am coborât la Moravița. Acolo am asistat la cea mai mare bătălie pe care am avut-o până acum. Asta se întâmpla ieri! Și continuă în avantajul nostru. Trupele noastre sunt extraordinare. Ele au produs o asemenea impresie asupra tuturor celor care le-au văzut în acțiune încât Sir Charles Barter²⁰, generalul de divizie care comandă toate forțele britanice de rezervă de la noi și din Caucaz, după ce a asistat la prima noastră ofensivă, mi-a spus la întoarcere : «Am purtat lupte în toate colțurile

lumii²¹, am văzut atâția soldați în luptă, dar nu am mai văzut pe nimeni bătându-se ca românii. Puteți fi mândri de soldații și ofițerii voștri.»²². La Mărășești²³, sub o ploaie de gloanțe, m-am alăturat lor în prima linie. Era infernal. Noroc că la un obuz al nostru nemții ne răspundeau cu 3. Era superb. Am fost culcați la pământ de unul de calibru 150 care ne-a stins ca pe o lumânare. Simpson, care era pentru prima oară în teren, s-a aruncat înspre o schijă de obuz care s-a înfipt în pământ între noi și, în vreme ce înaintam, forțați din când în când să ne întindem la pământ când era focul prea viu, nu era nimic mai amuzant decât să-l vezi cum își arunca dintr-o mână într-alta așchia de oțel încinsă de explozie. În partea joasă a terenului și acolo unde ne aflam noi, am luat 5-6000 de prizonieri²⁴, ceea ce arată amploarea asaltului. Din nefericire, regimentele

13 Parlamentul german.

14 George Paul Sandachi, Dan Hadîrcă, *op. cit.*

15 *Ibidem.*

16 Generalul Berthelot îi numea pe românii celor două escadrile conduse de Bibescu „veselii maniaci ai sinuciderii”. http://stiri.tvr.ro/o-poetesa-si-un-aventurier-din-rude-mari-imparatesti-anna-de-noailles-si-george-bibescu_41424_foto.html#view.

17 Pentru detalii, vezi și Cezar Marinescu, *Cenzura poștală militară în România 1914-1940*, București, Editura Merido, 2004.

18 La Bârlad funcționa, din 1916, Parcul I Reparații al Regimentului cu Tracțiune Automobilă. SJAN Vaslui, Fond Primăria orașului Bârlad, dosar 2/1917, f. 32.

19 Marele Cartier General al Armatei Române.

20 Sir Charles St Leger Barter (1857–1931), general-locotenent, fost comandant al Diviziei Teritoriale a 47-a până în septembrie 1916 (bătălia de pe Somme). Despre el regina notează: „Trebuie să mărturisesc că îmi place generalul Barter. E un om plin de haz și de veselie și îți dă curaj; când e el de față te simți cuprinsă de nădejde, deși știi că prăbușirea ne pândește de aproape.” Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, vol. III, Iași, Tipo Moldova, 2012, p. 272.

21 Militar de carieră, Barter a participat la războaiele coloniale din Ghana (1895–1896) și cel de-al doilea conflict cu burii în Africa de Sud (1899–1902), a servit în Armata britanică din India și pe Frontul de Vest în primul război mondial.

22 O corespondență militară a ziarului „The Times” citată de volumul „Istoria militară a românilor” (Ed. Militară, 1992) sublinia faptul că „apărarea frontului de la Mărășești a fost cea mai strălucită faptă de arme săvârșită vreodată de români; ea nu a fost întrecută nici de vitejia belgienilor și nici de cea a sârbilor (...). Pierderile dușmanilor au fost enorme și prizonierii au mărturisit că de la Verdun n-au mai văzut o luptă atât de crâncenă (...). Românii au rezistat în chip eroic”. De asemenea, într-o telegramă de răspuns către generalul Eremia Grigorescu, generalul Berthelot, martor al victoriei de la Mărășești, remarcă „bravura ofițerilor și soldaților români care atrag în acest moment admirația tuturor armatelor aliate și cărora chiar dușmanii le aduc omagiile lor”, iar Parlamentul francez a citat luptele de pe Siret ca fiind una dintre cele mai importante ale Primului Război Mondial afirmând: „Românii au înscris în istoria lumii Siretul alături de Marna, Yser și Isonzo”. <https://www.agerpres.ro/flux-documentare/2017/07/24/1917-anul-premergator-marii-uniri-batalia-de-la-marasessti-07-05-08>

23 Confruntări defensive ale armatei române cu trupele Puterilor Centrale cunoscute generic ca fiind „Bătălia de la Mărășești” (24 iulie/6 august – 21 august/ 3 septembrie 1917). Despre acest „Termopile al neamului românesc”, istoricul englez Glenn E. Torrey notează: „Dacă Bătălia de la Mărășești a fost «prima victorie adevărată a armatei române moderne», cum a descris-o Averescu, Bătălia de la Mărășești a fost cea mai semnificativă victorie a acestei armate în Primul Război Mondial și, poate, din toată istoria României. A fost o victorie defensivă pe care românii au numit-o «micul nostru Verdun». Împreună cu Bătălia de la Oituz, ea a împiedicat prăbușirea frontului românesc în 1917. În perioada interbelică, Mărășești a devenit simbolul curajului, sacrificiului și împlinirii întregii armate române în 1917. Ziua de 6 august, când a început bătălia, a fost declarată sărbătoare națională, Ziua Eroilor. La sud de oraș, pe șoseaua către Focșani, unde au avut loc unele dintre luptele cele mai grele, a fost construit un mausoleu cu aspect de cetate. În rotonda centrală se află sarcofagul generalului Grigorescu, iar în jurul lui, criptele care adăpostesc rămășițele pământești a peste 6 000 de soldați morți în bătălie.” (Glenn E. Torrey, *România în primul război mondial*, București, Meteor Publishing, 2014, p. 254); În 1920, președintele Franței, ca recunoaștere a rolului pe care luptele din vara anului 1917 l-au avut în desfășurarea operațiilor militare pe întreg teatrul de război european, a decorat orașul Mărășești cu ordinul „Crucea de război”. Anul acesta au avut loc, între 3 – 6 august, ample manifestări de comemorare a eroilor căzuți în timpul bătăliei de la Mărășești și de marcare a Centenarului Primului Război Mondial.

24 E interesant de menționat că la Bârlad a funcționat, din 1916, un lagăr de prizonieri în „depozitele Regimentului 2 Roșiori”. Dr. Bogdan Negoii, *România și lagărele de prizonieri în Primul Război Mondial*, Editura Tiparg Craiova, 2011, pp. 76-77.

32²⁵ și 7²⁶ Prahova au suferit pierderi imense și practic nu mai există. Acolo, un regiment rus s-a declarat obosit și s-a retras în spate pentru refacere, iar noi, cu cele două regimente românești, am suportat, într-un raport de 4 contra 1, șocul înfruntării cu nemții. Care de altfel au fost respinși. «Pe aici nu se trece»²⁷, iată deviza de luptă. Mateloții mei sunt furioși că suntem ținuuți în rezervă și am avut 7 dezertări. Acești eroi au dezertat ca să meargă la luptă, nu îi pot învinovăți. Dacă rușii n-ar fi comis enorma greșeală de a suprima disciplina sub formă de libertate și dacă la asta nu s-ar fi adăugat și trădarea, cred că războiul s-ar fi terminat cu adevărat până-n toamnă. Acum însă mai avem de dus încă un an cel puțin. Și nu e vesel deloc. Fuga de la Tarnopol²⁸, oprirea ofensivei noastre cerută de Kerenski²⁹ !!! Un civil care nu înțelege că exemplul nostru, exemplul sublim al soldaților noștri a fost cel care a reorganizat armata rusă de la noi, și că acest exemplu este contagios, mai ales la oameni simpli cum sunt rușii. Ei sunt invidioși pe trupele noastre și le admiră cu adevărat, până într-atât că ieri flancul nostru drept era compus din rușii care înaintau ca la instrucție, în valuri superbe. La un moment dat, un batalion românesc se ridică la stânga lor și se adună în spate. Rușii se opresc și întreabă : «Unde se duc ? Se retrag ?». Li se spune că nu, dimpotrivă, batalionul îi sprijină, pornește în șir la dreapta, trece în formație câte patru în spatele celor două batalioane rusești care înaintau și se plasează [?] în mijlocul brigadei rusești ca trupe de șoc și de sprijin. Nici nu poți să-ți închipui, draga mea Marthe, entuziasmul rușilor : cum așa, deci nu sunt trimiși singuri să fie măcelăriți, li se oferă oameni și mitraliere de susținere ! Și în acest moment o baterie cu bătaie de 120 pornește un tir

de baraj înaintea lor, sub protecția căruia vor putea să avanseze. Un ofițer rus mă salută și îmi spune într-un amestec de limbi : «Rumanskoii discipline harașo, harașo, mult bine pentru Ruski»³⁰ și partea comică e că îmi frânge mâna tot strângând-o. «Și în acest timp», cum spune cântecul, schijele cădeau [...] precum grindina. Acum rușii care ne-au trădat³¹ vreme de un an văd că, la momentul potrivit, suntem gata să ne dăm sângele pentru a-i scoate dintr-un impas, ne admiră, ne salută, lucru nemaivăzut înainte, și cu ajutorul lui Dumnezeu, sper că situația se va restabili și că vom înainta măcar până la Buzău anul acesta. Se pare că în Brăila au început evacuarea și aruncă totul în aer. Cu siguranță vom avea surprize neplăcute și în orice caz avem înfrângeri îngrozitoare. Dar știm să ne batem eroic, și asta face să ni se ierte multe.

Sper că ai primit scrisorile mele. Poșta merge atât de groaznic din cauza submarinelor³² încât nu știu niciodată dacă ele ajung. Trebuie să treacă două luni pentru a avea un răspuns, cu condiția să meargă. Prin urmare nu trebuie să te superi pe mine dacă nu primești regulat scrisorile. Aș dori o fotografie de-a ta și de-a micuței³³. Te rog să-mi trimiți una nu prea mare ca să o pot pune în portofel. Scrie-mi în ce stare se află Bucureștiul, dacă s-au produs mizerii pe acolo, dacă mi s-a furat totul, în fine dacă oamenii se comportă bine sau rău. Nu știu nimic, cu toate că ieri m-am aflat la 270 km. de București.

Vă îmbrățișez pe amândouă din adâncul inimii și vă trimit întreaga mea tandrețe

Georges

O mie de gânduri bune pentru Chatti, întreaga mea prietenie familiei Paul(s).”

Punerea în valoare a unor asemenea documente istorice este menită a se înscrie în programul istoriografic manifestat în ultimii ani, pentru marcarea Centenarului Primului Război Mondial. Demersul istoric, dincolo de valorificarea unor cercetări în arhive, are rolul sensibilizării și conștientizării societății românești față de un trecut eroic, trecut de care trebuie să fie mândră și pe care trebuie să îl respecte și să îl onoreze cum se cuvine.

25 Regimentul 32 „Mircea” Ploiești, din Brigada 9 Infanterie. S-a distins între 24 iulie – 3 august 1917 în luptele de la: Străjescu, Moara Roșie (28–29 iulie 1917) și Valea Jugastrului. Drapelul de luptă al regimentului a fost decorat cu cea mai înaltă distincție de război, Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a III-a. Regimentul a rămas cunoscut în istorie pentru celebrul „atac al cămășilor albe”.

26 Regimentul 7 „Prahova” Ploiești, din Brigada 9 Infanterie. S-a distins între 25–29 iulie 1917 în luptele de la: Moara Albă, Valea Jugastrului și Viroaga din Pădurea Călinei. Drapelul de luptă al regimentului a fost decorat cu cea mai înaltă distincție de război, Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa a III-a.

27 Generalul Eremia Grigorescu (1863 – 1919) este autorul lozincii „Pe aici nu se trece” de la Oituz (1916) și al lozincii „Nici pe aici nu se trece”, de la Mărășești. Este considerat eroul bătăliilor defensive de la Mărășești și Oituz (1917). Fiul său cu Elena Negropontes, Ulyse, s-a născut la Bârlad, la 20 noiembrie 1917. Vezi și Ariana Negropontes, Crisula Ștefănescu, *Exilul interior. Dan Er. Grigorescu-Negropontes*, Editura Vreamea, 2016.

28 Oraș din Galiția ocupat la 25 iulie 1917, în urma contraofensivei germane și austro-ungare pe Frontul de Est. Înfrângerea suferită de trupele rusești în bătălia de la Tarnopol a afectat și situația României. Transferarea întărilor ruse din Moldova spre Nord și prăbușirea moralului și a disciplinei în rândul multor unități rusești i-au convins pe comandanții români că era nevoie de prudentă. Ofensiva ruso-română, care a rupt frontul austro-ungar la Mărășești în sprijinul ofensivei Kerenski (ultima ofensivă rusească în Primul Război Mondial, iulie 1917), a fost oprită. Vezi și Keith Hitchins, *România 1866–1947*, București, Humanitas, 1996, pp. 290-291.

29 Aleksandr Fiodorovici Kerenski (1881–1970), ministru, apoi șef al guvernului provizoriu al Rusiei în 1917; răsturnat de bolșevici în urma „revoluției din octombrie”.

30 Revoluția rusă (27 februarie/12 martie) a avut consecințe nefaste privind implicarea în război a puternicului vecin și aliat al României; propaganda bolșevică s-a intensificat, iar pacifismul bolșevic promovat în armata rusă a dus la erodarea disciplinei (mergând uneori până la eludarea ei), refuzul unor unități de a mai lupta și fuga soldaților de pe front.

31 Pentru atitudinea militară a Rusiei în campania din 1916, vezi și General Victor Pétin, *Drama României 1916–1918*, Prefață de general Maxime Weygand, traducere în limba română de Eugen Pelin, note și posfață Adrian Pandea, București, Editura Militară, 2016, pp.129-131.

32 Traseul scrisorilor era unul ocolitor prin Rusia, Elveția și de aici în România.

33 Unica fiică Valentina Bibescu (1903–1976), care s-a căsătorit ulterior cu Prințul Dimitrie Ghycă-Comănești.

Graiurile românești din perspectivă istorică (controverse și realități)

- urmare din pagina 1 -

Ceea ce din punct de vedere istoric este greu de precizat, este cine a fost la început; un popor care și-a format o limbă ca mijloc de comunicare, sau limba care a coagulat în jurul ei o populație într-un anumit spațiu geografic realizând astfel entități naționale sau popoare?. Însuși Eminescu spunea; *"nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba este stăpâna noastră"* (M.Eminescu – Opere, vol XV, 1989), iar Biblia consacră prioritatea limbii prin cunoscuta formulare *"La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul", "Acesta era întru început la Dumnezeu"* (Evanghelia după Ioan; 1; 1,1).

De remarcat este faptul că de-a lungul istoriei, limba, indiferent de originea ei, a suferit un proces continuu de dezvoltare și perfecționare, pe măsură ce și poporul pe care îl definește face pași importanți pe linia progresului și emancipării materiale și spirituale. Întocmai precum copilul învață să vorbească, pătrunzând treptat în esența culturii și spiritualității poporului din care face parte, tot așa fiecare generație va învăța și va contribui la perfectarea limbii pe care o folosește, îmbogățind-o în conținut și expresivitate. Așa încât modalitățile prin care limba noastră s-a dezvoltat ține, fără îndoială, de evoluția și dezvoltarea societății românești, de contribuția fiecărei generații la dezvoltarea actului de cultură, indiferent la ce domeniu ne referim și, în bună măsură, de interferențele culturale, spirituale, sociale, economice și științifice cu alte culturi.

Limba română în ansamblul limbilor europene

Desigur, ca orice limbă și limba română are o arie de cuprindere și o bogăție proprie acumulată de-a lungul vremurilor. Cele peste 6000 de graiuri pe care le conține patrimoniul lingvistic universal (Mircea Malița – 10.000 de culturi, o singură civilizație, Ed. Nemira, 2001), care de fapt reprezintă tot atâtea culturi și entități etnice, au o răspândire neuniformă la scară planetară, așa încât pot permite o ierarhizare a lor în funcție de numărul de vorbitori, numărul de cuvinte cuprinse în lexicul lor și de spațiul geografic pe care îl acoperă. În funcție de acești parametri se poate spune că fiecare limbă își are o importanță mai mare sau mai mică în ansamblul lingvistic zonale sau planetare.

În plan european limba română este considerată a cincea limbă ca bogăție lingvistică. Cu cele peste 62.000 de cuvinte pe care le cuprinde în vocabularul său, limba română se situează după limba engleză (peste 100.000 de cuvinte), limba franceză (peste 76.000 de cuvinte), limba germană (peste 75.000 de cuvinte) și limba spaniolă cu peste 70.000 de cuvinte. Bogăția vocabularului unei limbi se va reflecta de o manieră extrem de convingătoare în varietatea formelor de exprimare, în expresivitatea figurilor de stil și bogăția metaforelor care colorează graiul respectiv. La acest aspect un aport important îl are și complexitatea formelor gramaticale, capitol la care limba română excelează având, din acest punct de vedere, reputația unei limbi dintre cele mai complexe. De aici și expresivitatea sa deosebită.

Ca spațiu geografic de cuprindere, limba română este a șaptea limbă la nivel european, pornind din munții Pocuției (Transcarpatia) până în munții Pindului (din sudul peninsulei Balcanice), din ținutul transnistrean al Bugului, până dincolo de

câmpia Panoniei. Concentrația cea mai mare a vorbitorilor de limba română se înregistrează pe teritoriul actual al României (peste 90% vorbitori de limba română) și zonelor limitrofe; Basarabia, Bucovina de Nord cu ținutul Herței, Maramureșul istoric, Kadriaterul, Timocul, Banatul sârbesc, Voievodina și spațiul dintre granița vestică a României și Tisa. Observând cu atenție acest spațiu, vom constata că practic se suprapune spațiului traco-daco-geto-iliric al antichității preromane.

Procentul vorbitorilor de limbă română în aceste teritorii, vremelnice desprinse din trupul țării, variază între 40 – 70%, datorită politicii de deznaționalizare forțată pe care autoritățile statelor respective au întreprins-o constant de-a lungul istoriei. Așa încât, după numărul de vorbitori la scară europeană, limba română ocupă locul nouă, cu peste 28 milioane de vorbitori, din care 17 milioane în România (peste 90% din locuitorii actualei României).

Originile limbii române

Este o problemă care în ultimele decenii a devenit extrem de actuală prin cele două ipoteze care frământă lumea lingviștilor; provine limba noastră dintr-o limbă arhaică puternic latinizată a cărei fond lexical cu greu se mai regăsește astăzi, sau este o protolatină din care vor deriva limbile romanice inclusiv limba latină? Indiferent cum am privi lucrurile trebuie pornit de la premiza că și limba română, ca orice limbă, are o istorie proprie care se pierde în negura timpurilor.

Grosso modo și conform tradiției puternic înrădăcinată în istoria poporului român, se consideră că limba română este produsul puternicei latinizări a limbii băștinașilor daco-geți și traco-iliri din teritoriile ocupate de romani, sau limitrofe acestora, pe parcursul a peste cinci sute de ani (300 i.e.n. – 271 d.H.) care a făcut ca fondul latin al limbii române să depășească 70%. De-a lungul secolelor limba română, ca oricare altă limbă, va suferi numeroase influențe, între care cea mai notabilă este influența slavă din secolele X – XV, care va face ca între 11,7% și 14,6% din vocabularul nostru să aibă origine slavă.

Procesul de modernizare a limbii însăși, va începe în Transilvania cu Școala Ardeleană în secolul al XVIII-lea, prin corifeii acesteia; episcopul Inochentie Micu (Klein), Samuel Micu (Klein), Petru Maior și Gheorghe Șincai, concomitent cu cea din Moldova și Țara Românească prin Ion Heliade Rădulescu, Gheorghe Lazăr și Gheorghe Asachi, care vor demonstra și documenta latinitatea limbii române și chiar vor reuși introducerea scrierii latine. Acest proces de modernizare se va desăvârși în epoca lui Eminescu, prin creația căruia limba română capătă cel mai frumos veșmânt al său *"pe cât se poate omeneste prevedea literatura poetică românească va începe secolul XX sub auspiciile poeziei lui, și forma limbii naționale care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă alcătuire până astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestmântului cugetării românești"* (Titu Maiorescu – *Eminescu și poeziile lui*, 1889). Este epoca când i-a avânt limba literară cultă, așa încât în perioada interbelică putem vorbi deja de o limbă matură, puternică, expresivă și melodioasă, comparabilă cu marile limbi europene.

Cum era de așteptat, având în vedere istoria zbuciumată și tristă a poporului nostru, originea și evoluția limbii române a suscitat și continuă să suscite discuții și controverse, inițiate și

susținute mai ales de cei care poposind târziu în Europa; cum ar fi migrația slavă din secolele VI – VII (velicorușii, malorușii, bulgarii, sârbii, slovenii, croații, slovacia și polonii), sau migrația maghiară (hunii și ungro-finicii) din secolele VIII – X, și-au arogat drepturi istorice, din nefericire pentru ei, nesusținute de argumente științifice. Așa de pildă, istoriografia maghiară susține că Panonia (câmpia Panoniei), unde maghiarii s-au așezat punând bazele imperiului hunic, era o întindere nepopulată care va fi invadată târziu, după venirea lor, de o populație de păstori venită din Balcani, deși datele istorice arată că zona respectivă, la invazia maghiară, era populată de iliri, o ramură a daco-geților, iar pe teritoriul Transilvaniei existau deja structuri statale (cnezate și voievodate) care se opuneau pretențiilor teritoriale a acestor triburi nomade sedentarizate aici (Cronica notarului Anonymus – *Gesta Hungarorum*).

În același registru și istoriografia bulgară susține că nici zona Pontului Euxin și sud dunăreană nu era populată decât de niște comunități grecești izolate, nicidecum de geții care aveau să opună o rezistență dărză invaziei romane, ceea ce l-a făcut pe împăratul Traian să ridice un monument impunător pentru glorificarea victoriei sale (vezi Tropaeum Traiani de la Adamclisi), ca de altfel și columna lui Traian din Roma pentru eterna glorificare a victoriei romanilor asupra dacilor lui Decebal.

Mai mult, în opinia urmașilor invadatorilor din acele timpuri, limba vorbită de băștinași nu putea fi latina, latinizarea neputându-se realiza în 165 de ani cât a durat ocupația romană (106 – 271), de la războaiele dacice până la retragerea aureliană. În abordarea acestei probleme se pierde voit din vedere faptul că spațiul daco-getic și traco-iliric cuprindeau teritorii întinse la nord și la sud de Dunăre, că ocupația și colonizarea romană la sud de Dunăre se realizase deja cu trei sute de ani înaintea războaielor dacice (teritorii cunoscute ca Moesia Inferioară și Moesia Superioară), iar circulația între teritorii era destul de liberă și intensă pe cele două maluri ale Dunării, așa încât influențele prin colonizare, migrație și comerț erau suficiente de puternice cu mult înaintea războaielor dacice. Prin urmare procesul de latinizare a populației daco-getice și traco-ilirice se va realiza într-o perioadă de peste cinci sute de ani, timp suficient ca noua limbă să se cristalizeze și să se răspândească la nord de Dunăre. Și asta dacă nu cumva limba vorbită de populația daco-getică și traco-ilirică nu era chiar limba latină într-o formă rudimentară, accesibilă comunicării.

Adăugăm și faptul, consacrat istoric, că în anii 50 ai primului veac al mileniului întâi, Apostolul Andrei, unul din ucenicii lui Iisus Hristos, evangheliza zona daco-getică din Scitia Minor (Dobrogea de astăzi) și Muntenia, prin urmare, o logică elementară ne demonstrează faptul că nu poți să evanghelizezi o populație fără să te faci înțeles. Așadar, este de presupus că localnicii pe care îi creștina Apostolul Andrei vorbeau aceiași limbă, cel mai probabil limba latină vulgară.

Pentru cei care încă se mai îndoiesc de acest adevăr, mai aducem un argument, suficient de convingător, în sprijinul originii latine a limbii române. În anul 212 Împăratul roman Caracalla emite celebra "Constituție Antoniniana" care prevedea drepturi și libertăți sociale și economice tuturor străinilor liberi vorbitori de limba latină de pe întreg teritoriul imperiului roman. Cu alte cuvinte, deveneau cetățeni romani indiferent dacă erau "decediți" (proveniți din popoarele cucerite, prizonieri de război, sau cei care s-au predat de bună voie armatelor imperiului și nu erau inamici ai acestuia); "peregrini" (străini liberi care circulau ca triburi nomade fără cetățenie romană); sau "barbari" care acceptau zeitățile romane. În acest context toată populația daco-getică și traco-ilirică căpăta, de jure și de facto, cetățenia romană, ceea ce presupunea cunoașterea limbii latine, însușirea legilor și administrației romane și, desigur, îndeplinirea obligațiilor ce decurgeau de aici, chiar dacă, în fapt, aceste obligații constituiau scopul edictului imperial, adică

plata taxelor și impozitelor către Roma (Cassius Dio – *Istoria Romană-vol II*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977).

Pe acest fond, latin sau latinizat, va veni apoi puternica influență slavă (14,6% din lexicul limbii române) odată cu migrația acestor popoare spre centrul Europei care, în ceea ce ne privește, va cuprinde zona nord-estică, îndeosebi Moldova - cu influența slavilor moscoviți (velicorușilor), a slavilor ucrainieni (malorușilor) - ce se va extinde și la nordul Bucovinei, și Maramureșului. În partea sud-vestică se va resimți influența slavilor bulgari la sud de Dunăre, îndeosebi asupra Munteniei și Dobrogei și, a slavilor sârbi, sloveni și croați, asupra Banatului și Olteniei. Prin urmare, de-a lungul a patru sute de ani (perioadă în care se realizează migrația slavă către Europa), sudul, vestul și nordul Dunării, ca și estul și nordul Moldovei, vor fi influențate de fiecare din aceste etnii, ce vor sfârși prin a se sedentariza pe teritoriile pe care se regăsesc și astăzi (Dan Caragea – *Vechea slavă, slavona și graiurile slavilor*, Adevărul.ro, 2013), cu corectivul că velicorușii, malorușii și bulgarii dețin unele teritorii care nu le aparțin etnic, istoric și lingvistic.

O evoluție aparte a avut-o Transilvania a cărei statut de principat de sine stătător se va menține până în anul 1867. Timp de 1255 de ani (271 – 1526) Transilvania este cunoscută ca Mare Voievodat sau Principat, cu administrație proprie, armată proprie și Dietă proprie (Dietă Transilvană). 157 de ani (1526 – 1683) Transilvania va fi doar sub suzeranitate otomană ca teritoriu neocupat - în timp ce Ungaria era pașalâc turcesc (teritoriu ocupat) după bătălia de la Mohacs (regatul Ungariei fiind zdrobit de otomanii conduși de Suleiman Magnificul, așa cum au fost zdrobiți în 955 de Otto cel Mare împăratul germanilor, dată de la care ungurii încetează atacurile barbare spre vestul Europei și încep atacurile împotriva Transilvaniei); 1687 – 1867 Transilvania devine provincie a imperiului habsburgic (după înfrângerea otomanilor lui Mahomed al IV-lea de către habsburgii împăratului Leopold, fără participare maghiară, aceștia fiind încorporați în imperiul habsburgic) și doar 51 de ani (1867 – 1918) când Transilvania, ca provincie austroungară, intră sub administrație maghiară (Charles Upson Clark – *United Roumania*, New-York, 1932).

Trebuie menționat aici că populația românească, din totdeauna majoritară în Ardeal, a fost supusă unui monstruos proces de deznaționalizare prin atacuri susținute asupra limbii, spiritualității, culturii și existenței fizice a băștinașilor din partea tuturor celor care au invadat zona, indiferent de naționalitatea lor, fie că au fost maghiari, sași, șvabi sau secui. Individual sau în structuri politico-administrative, cum a fost Unio Trio Naționem (1438 – 1848), mai bine de patru sute de ani minoritarii maghiari vor exclude populația românească majoritară de la orice decizie politică. Mai mult, populația românească va fi condamnată fără reținere, deschis și explicit, la excludere și marginalizare, ne având dreptul secole de-a rândul să se așeze la oraș, să-și construiască biserici, să aibă dreptul la învățătură, în sfârșit să aibă drepturi civile, sociale și politice decât dacă se maghiarizau (C. Giurăscu – *Istoria României în date*, Buc. 1971)

Oricâte justificări istorice s-ar încerca, oricâte aspecte ale emancipării zonei s-ar scoate în evidență, istoria nu va putea în veci să șteargă urmele atrocităților comise împotriva românilor așa cum încearcă de secole propaganda și istoriografia maghiară (Alain Du Nay – *Românii și maghiarii în vârtejul istoriei*, Ed. Matthyas Corvinus, Buffalo-Toronto, 2001). Stau mărturie documentele epocii, sângeroasele răscoale conduse de Gheorghe Doja și Horia, Cloșca și Crișan, martiriul lui Avram Iancu ca urmare a trădării lui Koshuth și pretențiilor revoluției maghiare de la 1848, culminând cu masacrul comis de cei 13 generali pe care însăși curtea de la Viena oripilată de această barbarie îi va condamna la moarte pentru trădare și genocidul de care s-au făcut vinovați (40.000 de români executați și 300 de sate rase de pe fața pământului), ca să nu mai vorbim de atrocitățile hortyste din Transilvania de Nord în timpul ocupației

maghiare (1940-1944) din timpul celui de al doilea război mondial.

Rezultatul acestei stări de lucruri, perpetuate de-a lungul istoriei, a fost o rezistență lingvistică și culturală greu de explicat altfel, atîta timp cît conviețuirea fortuită și naționalizarea forțată a reușit performanța de a nu realiza nici o interferență semnificativă, făcând de pildă ca ponderea cuvintelor de origine maghiară în limba română să fie doar de 1,43%, iar cea de origine germană de numai 2,47%.

Procesul de formare a limbii române

Din ce în ce mai contestată astăzi (ca și istoria poporului nostru), opinia latinistilor pare din ce în ce mai șubredă, datorită numeroaselor dovezi pe care arheologia și studiile lingvistice serioase le oferă, mai ales în baza unor documente descoperite în arhive și valorificate în ultimele decenii. Deocamdată dominantă rămîne teoria latinistă cu corecția absolut necesară că procesul de formare al limbii române a durat nu mai puțin de 1000 de ani (aproape 600 de ani sub romani și mai bine de 400 de ani prin interferență slavă, această ultimă influență fiind augmentată și de faptul că populația românească adoptă modelul slav de organizare statală în cnezate și voievodate, limba slavă ca limbă liturgică și de cancelarie domnească, dimpreună cu scrierea chirilică. Este și motivul pentru care evoluția istorică a populațiilor daco-getice și traco-ilirice situate la nord și la sud de Dunăre va fi diferită. În timp ce la nord de Dunăre se va forma principalul dialect al limbii române (dialectul daco-român - ce se dezvoltă în Dacia, Panonia, Iliria și Dardania), la sud de Dunăre se vor dezvolta, în zone mai mult sau mai puțin extinse, celelalte trei dialecte cunoscute ale limbii române; macedo-român (aromâna sau armâna), astăzi cu aproximativ 250.000 de vorbitori; meglenoromâna cu aproximativ 12.000 de vorbitori și istroromâna cu câteva mii de vorbitori, toate situate în Macedonia, Grecia, Valea Timocului, Croația, Voevodina, Munții Pindului, Banatul Sârbesc etc.

Evoluția cea mai viguroasă se va înregistra desigur la nord de Dunăre, în interiorul granițelor tradiționale ale românismului, cu particularități însă, legate de zona geografică și influențele limitrofe, ceea ce va conduce la apariția graiurilor, în fapt subdialecte care pot fi grupate în două categorii. La sud de Carpați se vor forma graiurile; muntean, oltean, dobrogean, bănățean și făgărășan, iar la nord de Carpați graiurile; moldovean, basarabean, bucovinean, maramureșan și ardelean. Astfel că până în secolul al XII-lea se realizează limba română comună spațiului nordic, corespunzător Daciei, Iliriei, Panoniei și Dardaniei în același timp cu definitivarea subdialectelor amintite mai sus (Alexandru Rosetti, 1977).

Mai mult, fondul lingvistic comun dominant în zona nord dunăreană, cu toate particularitățile sale regionale, reușește să asigure o comunicare eficientă între diferitele părți ale României, diferențierile fiind doar la capitolul accent, pronunție și uneori la capitolul arhaisme, neologisme sau regionalisme, ceea ce l-a determinat pe Eminescu să afirme, în studiile sale lingvistice, că *"limba română la nord de Dunăre este singura limbă romanică care nu are dialecte"*.

Începând cu secolul al XIII-lea și până în secolul al XVIII-lea, se dezvoltă limba română literară veche, perioadă în care apar primele manuscrise și primele tipărituri sub formă de texte religioase, cronici și letopisețe, primele pagini literare și primul scriitor în persoana lui Dimitrie Cantemir, intelectual de înaltă clasă academică și de suprafață europeană. Ultima etapă în dezvoltarea limbii române este etapa modernă, care începe în secolul al XIX-lea și continuă până la mijlocul secolului al XX-lea, când se poate vorbi de o limbă literară, poetică, colocvială și științifică cultă, extrem de elevată, armonioasă și expresivă.

Cu toate vicisitudinile vremurilor și interpretările contradictorii generate de împrejurări conjunctural istorice, limba română rămîne una din limbile romanice care și-

au păstrat unitatea lingvistică în esența ei, după cum susțin lingviștii - fiind mai aproape de latina vulgară (populară) decît italienii, considerați moștenitorii de drept ai zestrei culturale și lingvistice romane. Sub acest aspect, cel puțin în cazul limbii române, se vorbește despre un substrat proetnic care ar fi traco-geto-daco-iliric, peste care s-ar fi suprapus limba latină veche, populară (vulgară). Ambele s-ar fi păstrat în forma lor de bază și nu ar fi fost influențată de limba latină medievală, cultă, care s-ar fi dezvoltat pe teritoriul Imperiului Roman de Apus. Cum fondul traco-getic-daco-iliric este sărac și greu de demonstrat astăzi, nu numai în cazul limbii române, întrebarea care se pune este dacă nu cumva însăși limba latină nu ar fi chiar acest fond, așa cum pare să argumenteze lingvistica modernă în care originea latinității ar fi tocmai zona locuită de populațiile traco-geto-daco-ilirice (Iulia Brînză Mihăileanu - *Pentru cine este nocivă originea traco-dacică a limbii române?*, Ed. GetoDacii, 2016).

În acest context desigur, după cum subliniam mai sus, cea mai spectaculoasă evoluție a avut-o dialectul daco-român care ar fi evoluat în trei etape distincte; etapa străromână - care presupune realizarea fondului etnic daco-getic; etapa preromână - în care se realizează fondul daco-latin, și; etapa formării limbii române comune "limba vechilor cazanii / care-o plîng și care-o cântă / pe la vatra lor țărani" (Alexei Mateevici - *Limba noastră* - astăzi imnul de stat al Republicii Moldova) la care ar fi contribuit puternica influență a elementului slav, fără a reuși însă, să modifice substanțial fondul lexical și fără a modifica topica propoziției și toponimia limbajului după cum am văzut mai sus. Acest ultim aspect va fi exploatat politico-ideologic, de o manieră persuasivă în perioada comunistă de început, când, pentru a face pe plac autorităților sovietice de ocupație, lingviști de renume, deoparte și de alta a Prutului afirmau, fie originea slavă, fie caracterul slav, balcanic al limbii române *"limba română conține ca și celelalte limbi romanice elemente ale limbii latine târzii (secolul IV - VIII). Deosebirile față de aceste limbi se datorează influenței slave sau sunt caracteristice comune cu limbile balcanice, mai ales albaneza, dar și greaca, bulgara, sârba, inovațiile proprii limbii române sunt mai puține"* (Alexandru Graur - *Gramatica limbii române*, Ed. Academiei RSR, vol II, 1966), ca de altfel și "istoricul" Mihail Roller care dădeau culoare slavă originii și istoriei noastre ca popor.

Opinia acestor proletcultiști împărtășită de majoritatea lingviștilor vremii (cei mai mulți străini de neam - cum sunt și astăzi de altfel în instituțiile noastre lingvistice) este că limba română este o limbă de împrumut, fără personalitate, fără trecut, incapabilă de a influența alte limbi, ci mai degrabă influențată de diverse proximități etno-lingvistice. O replică usturătoare vine chiar din partea celor mai acerbi contestatari ai noștri, maghiarii, la care "specialiștii" noștri nu au răspuns nici până astăzi. Este vorba de Bakos Ferenc care demonstrează că 2.333 de cuvinte maghiare sunt împrumutate și adaptate din limba română (Bakos Ferenc - *A maghyar Sokeslet Roman Elemenek Tortenete*, Akademiai kiao, Budapest, 1982)

La rândul lor dialectele macedoromân, meglenoromân și istroromân vor suferi influențele limbilor dominante din țările respective (greacă, bulgară, sârbă, croată și albaneză), realizând o limbă greu de înțeles de românii nord dunăreni din cauza fondului lingvistic oarecum diferit și modificărilor din structura gramaticală. Evoluția acestora a fost foarte lentă menținându-și caracterul profund arhaic, îndeosebi din cauza obtuzității autorităților țărilor respective care au restricționat practicarea limbii și culturii minorității românești în școli și în societate, marginalizând-o prin toate mijloacele posibile.

Fondul lingvistic al limbii române

Încercând o evaluare a compoziției lingvistice a limbii române numeroase studii relevă faptul că fondul lexical

și procentele diverselor influențe rămân foarte apropiate, indiferent de parametrii care s-ar lua în studiu. Așa de pildă, un studiu întreprins de Marius Sala pe 2581 de cuvinte reprezentative din vocabularul românesc, arată că; 71,66% din cuvinte sunt de origine romanică (30,3% latina vulgară, 15,7% latina cultă, 22,2% franceză, 3,95% italiană), 14,7% sunt de origine slavă (slava veche 9,8%, bulgară 2,6%, rusă 1,12%, sârbă 0,85%, ucraineană 0,23%, și poloneză 0,19%), iar restul de 14,17% sunt de origine diversă; germană 2,47%, neogrecești 1,7%, ungurești 1,43%, traco-dacice 0,96%, turcești 0,73%, englezești 0,07%, onomatopoeice 0,19% și de origine incertă 2,71% (Marius Sala – *Vocabularul reprezentativ al limbilor romanice*, Buc. 1988).

Într-un studiu mai amplu, efectuat pe 42.642 de cuvinte, cât reprezenta compoziția etimologică a limbii române în anii 50 ai secolului trecut, Dimitrie Macrea a observat că din cele 76 de influențe lingvistice, pe care limba română le-a suportat de-a lungul timpurilor, doar 14 depășesc ca pondere procentul de 1%. Grosul lingvistic (62,53%) este de natură romanică; 20% latina vulgară, 2,39% latina cultă, 38,42% franceza, 1,72% italiana. Doar 11,27% sunt de origine slavă (7,98% slava veche, 1,78% bulgara, 1,51% sârba), iar în rest 3,62% de origine turcă, 2,37% neogreacă, 2,17% maghiară, 1,77% germană și 2,37% de origine incertă (Dimitrie Macrea – *Dicționarul limbii române moderne*, Ed. Acad, RPR, Buc. 1958).

Și limba literară, considerată îndeobște ca fiind forma cultă a oricărei limbi, prezintă o fizionomie asemănătoare. În anul 1942, același Dimitrie Macrea are curiozitatea să studieze fondul lingvistic al operei lui Eminescu și ajunge la concluzii care confirmă constatările prezentate anterior. 48% din vocabularul folosit de poet este de origine latină, iar dacă luăm în considerare și frecvența cu care același vocabular este folosit, procentul urcă la 83%, întocmai ca în cazul poetului francez Paul Verlaine pentru limba sa. Cuvintele de origine slavă ating doar procentul de 16,8% (Dimitrie Macrea – *Circulația cuvintelor în limba română*, "Transilvania", anul 73, 1942, nr. 4). Aceste constatări vor confirma afirmația lui Dumitru Mazilu din 1937 care arată că din cele 1908 cuvinte ale poeziei Luceafărul, 1688 sunt de origine latină, că 13 strofe din cele 98 (cât are poezia) sunt pur latine.

Istoricii, ca și lingviștii de altfel, știu foarte bine că studiul limbii unui popor are aceeași valoare științifică pentru istoria aceluși popor, precum au descoperirile arheologice, mai cu seamă atunci când se recurge la cercetarea folclorului, tradițiilor, arhaismelor, dialectelor și subdialectelor (graiurilor) realizând o adevărată arheologie culturală. Fondul latin este indubitabil, atât pentru dialectul dacoromân, care a evoluat până la stadiul la care este percepută limba română astăzi, cât și pentru cele trei dialecte risipite în peninsula Balcanică, ceea ce dovedește originea lor comună. Plecând de la aceste realități Alexandru Rosetti în 1977 va defini limba română ca fiind "limba latină vorbită neîntrerupt în partea orientală a imperiului roman, cuprinzând provinciile dunărene; Dacia, Panonia de Sud, Dardania, Moesia superioară și inferioară din momentul pătrunderii limbii latine în aceste provincii" (Alexandru Rosetti – *Istoria Limbii Române*, Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc. 1986).

Desigur, și evoluția limbii române a fost, ca oricare altă limbă europeană, marcată de influențe mai mult sau mai puțin importante, nu atât în funcție de conjunctura istorică, cât mai ales de compatibilitatea lingvistică și culturală a limbii române cu respectivele influențe. Este interesant cum s-au materializat aceste influențe în circumstanțe oarecum diferite pentru că, de pildă, confluențele geografice nu întotdeauna au favorizat acest aspect. Este cazul influenței franceze, de exemplu, care, deși la distanță, are un puternic impact (22,2% pe fondul lingvistic din perioada postbelică), spre deosebire de influența germană sau maghiară, care, deși se află în coabitare geografică cu

încercări violente de asimilare forțată (cazul maghiarilor), nu reușesc decât procente nesemnificative; 1,77%, respectiv 2,17%, ca să nu mai vorbim de influența turcă, bizantină sau neogreacă care, de pildă, cu toată suzeranitatea otomană de aproape 500 de ani, sau greco-bizantină ca limbă liturgică (ca și ierarhii acelor vremuri) la care se adaugă și ofensiva fanariotă de mai bine de 100 de ani, nu reușesc decât procente la fel de nesemnificative.

Puternica influență franceză se poate explica prin trei factori; fondul latin comun al celor două limbi romanice ca origine, permisivitatea deosebită a dialectului daco-român pentru vocabularul francez, și nu mai puțin important faptul că intelectualitatea română se pregătea în Franța, îndeosebi la Paris (orașul luminilor), preluând de aici stiluri și abordări cultural-artistice ca și tehnic-administrative în perioada când se fundamenta limba română modernă. Mai mult, limba franceză era comună printre intelectualii și creatorii țării, parte dintre ei concepându-și operele și în limba franceză.

Proximitatea geografică și frecvențele interferențe cu lumea slavă, care efectiv circumscrie oaza latină (cum îndeobște este considerată România în spațiul său lingvistic), va influența într-un procent apreciabil lexicul românesc (14,17%, respectiv 11,27%) prin invazie, interferențe culturale, prin limba liturgică, prin scrierea chirilică, prin relații economice și politice îndeosebi cu Polonia, Ucraina, Rusia kieveană și apoi moscovită și nu în ultimul rând cu Bulgaria și Serbia. De aici și încercările de ai căuta limbii române originea slavă, ceea ce pare o enormitate chiar și în ochii unui nespecialist.

Nu aceeași situație se întâlnește în cazul influenței grecești în structurarea limbii române moderne, Remarcam mai sus faptul că procentual influența greacă nu reprezintă decât 2,37% din vocabularul limbii române, deși interferențele spirituale, culturale și politice au fost remarcabile atâta timp cât pe teritoriul Dobrogei, Pontului Euxin și litoralului Mării Negre se găseau adevărate colonii grecești încă din antichitate. Apoi Bizanțul, care efectiv se va grecezi după căderea Imperiului Roman de Apus, va avea o influență suficient de puternică asupra popoarelor din jur, pentru că devine centrul cultural al Europei până la căderea Constantinopolului sub otomani în 1453, ca să nu mai vorbim de domniile fanariote care au durat mai bine de 100 de ani (1714 – 1821) și care au impus un trend cultural, religios și educațional de asimilare printr-o propagandă susținută împotriva limbii și culturii românești. "Români! pregătiți-vă să deveniți romei (adică greci), uitați limba voastră care pururea șchioapătă și nu se poate pronunța" (Valeriu Lupu – *Nicolae C. Paulescu-între știința vieții și metafizica existenței*, Ed. TipoMoldova, Iași, 2016).

O situație asemănătoare se întâlnește și în privința limbilor și implicit culturilor otomană, germană sau maghiară. Deși pentru cele trei provincii românești a existat o vasalitate față de Imperiul Otoman, pentru unele chiar mai bine de 500 de ani, iar Înalta Poartă (de la Istanbul) se implica profund în viața politică a țării, influența vocabularului turcesc nu depășește 3,62%, cu toate că populația turcă este relativ bine reprezentată pe teritoriul țării, mai ales în Dobrogea.

Comunitatea germană, stabilită în sudul Transilvaniei încă de pe vremea cavalerilor teutoni, destul de bine reprezentată și cu impact politico-economic în istoria transilvană, are o influență lingvistică totuși minoră, chiar dacă avem în vedere suzeranitatea austriacă și austro-ungară vreme de aproape 700 de ani, regalitatea germană timp de 74 de ani și importanțele interferențe culturale prin statutul de centru cultural al Europei pe care Viena la deținut în secolele al XIX-lea și al XX-lea, centru spre care gravita atunci tinerimea română. Cu toate acestea, influența germană nu depășește 2,47%, așa cum nici influența maghiară nu depășește 2,17%, deși aceștia din urmă au dus o politică susținută de maghiarizare forțată și deznaționalizare secole de-a rândul.

Remarcabil este faptul că în pofida ostilității istorice pe care provinciile românești le îndură din partea vecinilor, sau chiar a acelora cu care coabitau, indiferent care au fost aceștia, limba română și cultura română și-au continuat evoluția firească. Ele au supraviețuit, ba mai mult, s-au cristalizat în pofida vicisitudinilor istoriei și a contestării sistematice din partea unor lingviști cu pretenții, chiar din spectrul nostru academic.

O altă viziune a originii limbii române

Cu privire la geneza limbilor romanice, ca și geneza popoarelor europene, începând cu secolul al XVIII-lea prinde contur, din ce în ce mai mult, ideea că zona de plecare a civilizației europene ar fi fost partea orientală a Europei, cu precădere în zona carpatică și danubiano-pontică populată de daco-geți și traco-iliri, a căror limbă comună ar fi precedat latina ce ar fi fost adusă în peninsula italică de către etruscii (fondatorii Romei) plecați din Carpații Apuseni. De la afirmația lui Herodot că: *"dintre toți tracii, cei mai inteligenți și viteji sunt dacii, iar cei mai înțelepți sunt geții"* până la afirmația susținută științific că majoritatea popoarelor Europei își au originea în interiorul arcului carpatic sau zona carpato-danubiano-pontică, s-au emis tot felul de teorii generate mai degrabă de interese conjunctural-politice, dar și bazate pe adevăruri dovedite riguros științific.

Ba mai mult, se pare că între anumite culturi europene ar fi fost o adevărată competiție în a avea originea în această zonă geografică. Felix Colson (1804-1870) este printre primii care afirmă că pelasgii, cu cele patru seminții ale lor; pelasgii daci, pelasgii panonieni, pelasgii Thesaliei (pelasgo-vlahii) și pelasgii Epirului, au populat Europa răspândind dialectul lor care ulterior a fost denumit latin. *"Vlahii Daciei și ai Turciei europene aparțin străvechii familiei a pelasgilor, ei nu sunt descendenții colonilor romani"* afirmă autorul (Nationalite et regeneration de paysans moldo-vlahique, Paris, 1862).

Originea pelasgilor este carpatică, încât, convins de adevărul său, Felix Colson afirmă fără ezitare; *"Nu ne mai este îngăduit să ne îndoim astăzi că națiunile pelasge nu au fost poporul latin și au contribuit la fondarea Romei"*, iar Jean Lecomte afirmă și mai răspicat *"ceea ce este în afară de orice îndoială e originea orientală a celților, românul sau dacul modern este adevăratul celt, a cărui origine este Europa orientală"*. Nu mai puțin categoric este Andre Lefevre (1834 - 1904) în cartea sa *"Le races and langues"* (Ed. Biblioteque Scientifique International, 1893) când spune *"ca și grecii, latinii își ignoră originile, viața lor istorică a început în secolul al VIII-lea î.H, iar ei nu puteau să creeze, nici să întemeieze limba lor în Italia, rămânând o singură soluție, să o aducă cu ei de acolo de unde au plecat, adică etruscii plecați din zona Munților Apuseni"*.

Să mai adăugăm acestora și faptul că unele obiceiuri de la unele curți europene includeau afirmarea dovedită a originii etnice din zona getică, cum era cazul nobililor sau regilor castilieni care, la investire lor nobiliară sau regală, trebuiau să demonstreze că sunt geți. Și polonii, cehii, estonienii și letonii se revendică cu mândrie astăzi de a fi de origine dacă. De altfel Gotfried Wilhelm Leibnitz (1646-1716) în *"Unitatea lingvistică europeană"* afirmă categoric *"celții cu romanii au origine comună"* (german în limba latină înseamnă frate geamăn), *originea și-o afirmă atunci când spun Ich bin Deutch* (eu sunt dac), *denumirea timpurie a germanilor a fost Alemain și Dac, iar olandezii își spun de-a dreptul Dutch* (daci).

Carol Lundius (1638 - 1715) afirmă fără echivoc în *"Cronica ducilor de Normandia"* că străbunii lor au fost vechii daci. Adăugăm și faptul că teritoriul germaniei vechi se învecina la est cu Dacia și Panonia și că ungerii nu s-au liniștit decât după ce au fost zdrobiți de germani în bătălia de la Lechfeld (955), după care și-au organizat un stat pe teritoriul aproximativ al Ungariei de astăzi. Până și englezul Robert Sheringham (1602

- 1678), la 1670 în *"De anglorum Gentis origine Disceptatio"* spunea; *"noi englezii de azi nu știu de ce ni se spune goți când noi suntem de fapt geți de la Marea Neagră, iar străbunii noștri geto-dacii au fost cei care denumeau continentele așa cum se numesc ele astăzi: Europa, Asia, Africa, și tot ei inventară tipurile de scriere și de alfabet"* și asta o spunea cu câteva sute de ani înaintea descoperirii tăblițelor de la Tărtăria.

Toate aceste aspecte și multe altele i-au determinat pe cercetătorii de la Cambridge University să afirme în 1922 că *"din spațiul carpatic au roit indo-persanii, grecii, tracii, albanezii, italoții, celții, germanii și slavii"* și că *"Faza primară a Culturii Vedice s-a desfășurat în Carpați, cel mai probabil, inițial în Haar-Deal"* (The Cambridge History of India, 1922). Dacă adăugăm acestor afirmații, care vin deja de secole, achizițiile moderne (vezi plăcuțele de la Tărtăria, omul de la Harmangia, plăcuțele de la Vadu Rău - Bistrița, studiile genetice comparative) ne întrebăm pe bună dreptate; ce fac istoricii și lingviștii noștri din instituțiile de profil (Institutul de Istorie Nicolae Iorga, Institutul lingvistic român Iorgu Iordan cu 82 de cercetători, Institutul Limbii Române - de altfel bine încadrate cu specialiști ca și filialele lor), toate aparținând Academiei Române, în afară de faptul că iau act de ceea ce validează străinii în ceea ce de fapt ne privește pe noi ca istorie, neam, popor și limbă?

Limba română și inteligenția românească

Aș începe printr-o întrebare simplă. Ce contrapunem noi în materie de istorie, limbă și cultură celor care, de o manieră ostentativă și chiar agresivă, ne contestă, ne minimalizează sau chiar ne neagă ca popor și limbă, fie ei maghiari, germani, bulgari, ruși sau ucrainieni? pe noi care nu am plecat de acasă, n-am călcat pe nimeni, dar am plătit scump apărându-ne "nevoile și neamul" în fața tăvălugului migrator și a pretențiilor hrăpărețe ale tuturor vecinilor noștri.

A sosit momentul ca cei în măsură să reconstituie istoria limbii și poporului român; istorici, lingviști, filologi, arheologi, antropologi, biologi, să-și concentreze eforturile pentru a scoate la lumină adevărul istoric al unui popor care n-a venit de peste munți, ci a coborât din munții săi unde se refugia pentru a se apăra de urgia invadatorilor care de regulă treceau prin foc și sabie tot ce întâlneau în cale.

Nici atunci când Principatele Unite Române, Regatul României sau România întregită au devenit structuri statale capabile să-și apere interesul național, atacul concertat al celor interesați nu a încetat. Ba mai mult, li s-au asociat acestora chiar structuri din interior; partide etnice, organisme guvernamentale de supraveghere, organizații nonguvernamentale cu țintă precisă antiromânească, societăți civile prooccidentale și globalizante, programe educaționale cu orientare vădit antiromânească, susținute uneori chiar de oficiali români etc. Și toate acestea în timp ce personalități românești de importanță istorică, orientări și organizații politice autohtone de valoare și notorietate sub aspect naționalist-patriotic, sunt ostracizate și scoase ostentativ din istorie.

Adăugați acestora și o activitate propagandistică antiromânească asiduă și susținută prin toate mijloacele, prin care se încearcă să se demonstreze cu tot dinadinsul precaritatea tipologică a românului, ale cărui înclinații dubioase și atitudini primitive trebuie corectate prin forță, indiferent cu ce preț, de către cine? De către cei care nu au în spate decât barbaria trecutului și care nici astăzi nu fac altceva decât să practice o barbarie economică la vedere; culmea! folosind structuri autohtone pentru descurajarea a tot ceea ce este românesc. Iar atunci când unele atitudini pronationaliste apar din partea bisericii sau Academiei Române (vezi protestul academicienilor) apar reacții vehemente din partea "societății civile"(?) sau altor structuri deghetate, pentru a înnăbuși orice sentiment de mândrie și redeşeptare națională.

Din nefericire inteligențialitatea noastră s-a dovedit, și se dovedește în continuare, extrem de versatilă și lipsită de

coloană vertebrală, fără curajul opiniei în spiritul adevărului și, de regulă, orientându-se după cum bate vântul. Un exemplu evident este și subiectul în dezbatere, al originii poporului român și a limbii sale, care încă nu a depășit stadiul Școlii Ardelene, deși între timp s-au adunat extrem de numeroase dovezi care ar permite o reevaluare a istoriei și limbii celei mai stabile populații din întreaga istorie a Europei. Ba mai mult, această populație, al cărei patrimoniu cultural este de importanță universală, avea să cuprindă teritorii întinse, bătute de migrații și sedentarizări a unor popoare barbare venite de aiurea, ce vor forma configurația ulterioară a Europei și nu numai, ca să nu mai punem la socoteală faptul că sunt destule seminții și popoare care-și revendică cu mândrie originea daco-getică.

Însuși Eminescu avertiza cu convingere la vremea sa *"Sămânța din care a răsărit acest popor e nobilă și poporul nu va muri decât atunci când românii vor uita noblețea seminției lor"* ("Timpul", 16 aprilie, 1878).

A sosit momentul ca strigătul de disperată atenționare a părintelui Iustin Pârnu de la Petru Vodă să răsune în conștiința fiecărui român, dar mai ales în conștiința aceluia care au, sau și-au asumat responsabilitatea pentru soarta acestui popor și a limbii lui. A sosit momentul ca fiecare român să fie mândru de istoria, cultura, limba și identitatea sa, dar mai ales de existența lui istorică, de rostul și locul lui în evoluția civilizației umane așa cum au intuit-o marii noștri înaintași.

Limba română *"este o limbă proaspătă, plină de vigoare, cu parfum din munții Macedoniei și din viroagele Carpaților"* spunea cu admirație Charles Upton Clark în cartea sa "The United Romania" publicată la New York în 1932, carte care în prima sa variantă "Greater Romania" (1920) va influența decisiv opinia lui Woodrow Wilson (președintele SUA) la sfârșitul primului război mondial, autorul faimosului concept al autodeterminării națiunilor după care s-a încheiat Tratatul de la Trianon, când România întregită își intră în spațiul său istoric.

Pe același palier se situează și cercetările lui Robert Fischeaux (1890 – 2005), istoric și geograf francez, care cu echipa sa va demonstra Congresului de Pace de la Paris (în calitate de expert acreditat) că numeroasele pete albe de pe harta Transilvaniei prezentată de unguri congresului (munții Apuseni, plaiurile din Maramureș, Oaș, Hațeg, Lăpuș, Năsăud, etc) sunt populate de români, a căror număr este majoritar din toate timpurile. Din cele 27 de cărți scrise despre România, două sunt printre cele mai greu de digerat pentru iredentismul maghiar; "Les Motzes" (Moții), publicată în 1942 și "Romains et minorites ethnique" (Românii și minoritățile etnice) publicată în 1990. Aceiași opoziție istorică și contestare la scenă deschisă ni se prezintă și astăzi, când șeful unui partid etnic minoritar, afirmă ritos că pentru el anul centenarului Marii Uniri nu are nici o semnificație comemorativă, ba dimpotrivă. Minoritate etnică căreia i s-a oferit ani de-a rândul un loc la masa deciziilor de importanță națională, fără discriminare, în ciuda șovinismului, iredentismului și antiromânismului manifest și declarat public (Kelemen Hunor – interviu, Szabadsag, 4 August 2017).

Limba română și timpurile actuale

Realitățile timpurilor noastre nu sunt mai puțin nefaste pentru limba noastră, pentru că modernismul au adăugat riscuri noi. Aceste riscuri sunt impuse și de posibilitățile și nevoia de comunicare care au devenit o problemă la ordinea zilei pentru orice cultură în condițiile în care mijloacele de comunicare sunt atât de facile și sofisticate astăzi. Apoi ofensiva globalizării prin libera circulație a bunurilor, persoanelor și informației, care deschide larg lumea și favorizează interfezențele culturale, materiale și spirituale, nu poate să nu afecteze și modul de exprimare, atitudinea și comportamentul celor care folosesc o limbă și compun o entitate națională.

Astăzi se vorbește mult, dar se scrie și mai mult, ceea ce pare firesc pentru vremurile pe care le trăim. Întrebarea

este cum se scrie și cum se vorbește? Așa încât, cel puțin pentru trăitorii meleagurilor noastre este foarte important cum ne exprimăm, cum folosim limba pe care am moștenit-o, cum o transmitem urmașilor noștri, pentru că până la urmă ea reprezintă blazonul nostru de noblețe și ne reprezintă pe noi ca entitate distinctă.

Invasia străinismelor, îndeosebi sub forma englezismelor, deși nu este o noutate ca fenomen (altădată erau grecismele, turcismele, franțuzismele etc), a devenit mai puternică ca oricând prin mijlocirea comunicării on-line, în care, nu numai că se abuzează de abrevieri și prescurtări, dar se elimină diacriticele, ceea ce amputează grav comunicarea și înțelesul ei. Se asociază acestui fenomen și preluarea, îndeosebi din engleză, a unor expresii neadecvate, a căror semnificație utilizatorul nu o cunoaște, dar le folosește pentru că sunt "cool" și în trend cu moda timpului, fără să realizeze ridicolul unui snobism ieftin, pentru că de fapt în asta se traduce. Acest viciu fundamental este împărtășit, foarte adesea, chiar de comunicarea oficială, ceea ce poate avea consecințe nedorite privind exprimarea și îndeosebi înțelesul, care astfel poate fi viciat dacă nu chiar deturnat. Limba devine astfel un zgomot în care genul și stilul nu se regăsesc.

Sub acest aspect se pot ușor detașa diverse tipuri de limbaj care circulă în lumea noastră, ușor de identificat, dar greu de acceptat. Se poate vorbi astfel de un limbaj on-line – liber, agramat, cu prescurtări și fără diacritice; un limbaj al politicienilor - steril, repetitiv și șablonard; un limbaj al massmediei - în care prescurtările, interjecțiile și limbajul de colț de stradă alături de un exces de imagine sunt comune majorității publicațiilor; ca să nu mai vorbim de limbajul folosit în industria divertismentului care, adăugând senzualismul vulgar unui jargon specific, coboară mult nivelul comunicării corecte.

"Să vorbim cum vorbesc oamenii" încearcă să ne convingă adepții celor de mai sus, gândindu-se probabil la autenticitatea limbii comune, cotidiene, fără a realiza faptul că astfel se deschide calea banalului, vulgarului, sordidului, în fapt un atentat la limba română și un pas către degradarea ei. Nu trebuie să coborâm limba la nivelul oamenilor, ci să ridicăm oamenii la nivelul limbii, ceea ce nu se poate face prin legi, ci prin educație (vezi eșecul legii Pruteanu).

Or, a înlocui în educație ceea ce tradițional era limba română (abecedarul, scrierea, cetirea, caligrafia, gramatica, limbă și literatură) cu știința comunicării sau alte asemenea, înseamnă a bagateliza și a duce în derizoriu cel mai valoros tezaur pe care îl are cultura noastră – limba pe care o vorbim, pentru că până la urmă comunicarea poate îmbrăca o sumedenie de forme, dar numai una este prin limba scrisă sau vorbită.

A vorbi corect, a te exprima elegant, a scrie frumos și îngrijit, este o cale sigură pentru succes în viață, pentru că oferă celui în cauză o prestanță și o fizionomie aparte, agreabilă și distinsă. Mai mult, a te încadra în tiparele lingvistice proprii limbii tale este o dovadă de respect pentru tine, pentru cultura și tradițiile poporului tău, conferind celui în cauză un statut social aparte, la construcția căruia contribuie educația prin munca dascălilor de specialitate (educatorii, învățătorii, profesorii de limba și literatura română), mânăitorii și păstrătorii tezaurului literar lingvistic (bibliotecarii), poezii și literaturii, care în căutarea metaforei și a cuvintelor potrivite înfrumusețează și înobilează limba.

Cei care au trudit la edificiul limbii noastre, atât de bogată și expresivă, au știut din totdeauna că: *În a limbilor teaur / Pururea o să rămână / Limba doinelor de aur / Limba noastră cea română* - doar și pentru faptul că doina – ca expresie literar artistică, cuvântul dor - cu extraordinara lui expresivitate afectivă și varietatea subtilă a nuanțelor cuvintelor; dragoste-iubire-amor; aparțin exclusiv limbii române, așa încât zadarnic le veți căuta în alte limbi și culturi.

DAN RAVARU și eroismul Armatei Române de la Porțile Moldovei

Dr. Laurențiu CHIRIAC

Evocarea vitejiei și eroismului soldaților români de pe fronturile de luptă din **Primul Război Mondial** și jertfa lor de sânge ne aduce aminte cu sfințenie de cei care au contribuit fundamental la înfăptuirea marelui deziderat al **reîntregirii neamului românesc**. Această succesiune spectaculoasă - dar adesea tragică - de momente de glorie sau de declin ale Armatei Române ne determină să conștientizăm faptul că, în afară de memoria colectivă, noi îi cunoaștem pe acești eroi mai mult din ceea ce credem noi că au făcut ei și mai puțin din descifrarea faptelor lor păstrate în documentele militare ale vremii. Parcurgându-le, vom înțelege limpede că măreția și lumina chipului lor în istorie nu au fost degeaba frumos zugrăvite, ci își au izvorul în frământările și faptele unor biete suflete care și-au apărut cu demnitate glia, neamul și Țara. În acest context, se înscrie și demersul scriitoricesc al cunoscutului profesor vasluian **DAN RAVARU** de a populariza prin mai multe articole și cărți faptele și personajele istorice legate de participarea României la **Războiul de Reîntregire Națională**. Autorul dorește, astfel, pregătirea prin cunoaștere a populației județului Vaslui pentru apropiata celebrare a **centenarului Unirii de la 1 Decembrie 1918**, moment fundamental în făurirea statului român unitar.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: **Marin Rotaru**

Redactor-șef adjunct: **Cristian Onel**

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca
 prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

asist. univ. dr. **Bogdan Rățoi**,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. **Arcadie M. Bodale**, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

drd. **Laurențiu Ursachi**, Bârlad

dr. **Laurențiu Chiriac**, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

dr. **Sorin Langu**, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: **Bogdan Artene**
 Tipar: **SC Irimpeș SRL Bârlad**

Cunoscutul etnolog **DAN RAVARU** și-a făcut o datorie sfântă în a aminti pas cu pas momentele militare și politice cele mai importante ale poporului român în încercarea sa de a-și făuri un stat național unitar. Astfel, în primele două volume din această trilogie evocatoare – primul intitulat **„La Sântămăria Mare/ S-a stârnit mobilizare. 100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial”** (Iași, Ed. PIM, 2016) și cel de-al doilea intitulat **„Urcă trenul spre Ardeal încărcat cu militari. 100 de ani de la intrarea României în Primul Război Mondial”** (Iași, Ed. PIM, 2016, 10 capitole) - autorul a punctat momentele-cheie ale mobilizării Armatei Române și intrarea României în Primul Război Mondial, eveniment centenar care a așternut curiozitatea lumii pe această țară, mai ales prin dorința românilor de a-și elibera teritoriile străbune de sub dominația străină. **DAN RAVARU** a abordat în cele două volume motivația românilor de a participa la acest război, alianțele militare implicate în conflict, dar mai ales principalele etape din prima fază a operațiunilor militare românești din 1916: ofensiva militară românească contra armatelor austro-ungare și germane din Transilvania; luptele armatei române contra trupelor bulgaro-germano-turce de pe frontul sudic, pentru apărarea Olteniei, Munteniei și Dobrogei; contraofensiva inamică în Transilvania și retragerea armatei române etc. El a amintit în mod elogios și despre participarea deosebită a bărlădenilor și vasluienilor la marile bătălii românești de pe fronturile de luptă din Primul Război Mondial și jertfa lor de sânge, creionând și câteva medalioane ale eroilor din actualul județ Vaslui.

Cum era și firesc, a treia carte-ofrandă a profesorului **DAN RAVARU** - făcută prin intermediul unui volum evocator și edificator, intitulat sugestiv **„Pe aici nu se trece – Așa-i al nost □ consemn. Centenarul Marii Uniri”** (Iași, Ed. PIM, 2017) - constituie o lecție de istorie care ne determină să simțim că adevăratul sens al durerii dispariției unor eroi care s-au jertfit la Porțile Moldovei în vara lui 1917 e o neplăcută nostalgie a orizonturilor ce ne devorează ființa! Doar așa vom spera că vom putea să ne eliberăm singurătatea de pe marea de sânge a sufletului nostru! Ne vom purta mereu gândul spre ei, îi vom căuta mereu în *paginile de istorie*, deși știm că nu-i vom putea găsi decât tot în matricea ființei noastre românești!

Autorul își începe acest al treilea volum evocator - pe care îl prezentăm în continuare - cu două rememorări de suflet: **Predeal** și **Prunaru**. Reorganizarea apărării Armatei Române pe linia Carpaților Sudici, prin trecătoarea Predealului și pe Valea Prahovei în toamna lui 1916 este simțită și descrisă cu sufletul de autor (familia sa fiind legată de aceste locuri, în care mai târziu autorul a copilărit). Este amintit cu pioșenie eroismul soldaților români din Diviziile 21 și 10 Infanterie, contribuția generalului Alexandru Averescu la eroica rezistență a Armatei a II-a și faptele de vitejie ale generalului Arthur Văitoianu pe linia vechii frontiere, pentru apărarea gării Predeal și a creștelor Clăbucet și Caraiman, până la masivul Bucegi. După retragerea Armatei Române din Transilvania și de pe creștele Carpaților, au urmat luptele de pe Văile Jiului, Oltului, Argeșului și Neajlovului, încheiate cu ocuparea Olteniei și a unei părți însemnate din Muntenia. Au urmat luptele pentru apărarea Bucureștiului, prefațate de vestita **șarjă de la Prunaru**, prin care s-a încercat ieșirea Armatei române din încercuire și reocuparea pozițiilor românești în satul teleormănean Prunaru (care lega Alexandria de București). Așa cum amintește autorul cărții, în zilele de 27-28 noiembrie 2016, Brigada 43 Infanterie aflată în dificultate în fața Diviziei 217 germane a trebuit să fie ajutată de Regimentul 2 Roșiori din Bârlad (condus de colonelul Gheorghe Naumescu). Șarja eroică a cavaleriei bărlădene a ajuns până în marginea satului Prunaru, dar cei mai mulți cavaleriști din regimentul de roșiori au fost nimiciți de barajul de foc al artileriei germane (format din mitraliere instalate în casele oamenilor). Totuși, jertfa de sânge a acestor eroi bărlădeni și colonelul Naumescu a salvat din încercuire trupele românești și a permis retragerea lor în ordine spre București.

După pierderea Bucureștiului, Armata Română și principalele instituții ale statului român - Casa Regală, Guvernul și Parlamentul - au fost retrase în Moldova. Astfel,

Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

ființa statală românească a fost nevoită să supraviețuiască un timp în acest teritoriu dintre Carpații Orientali, Dunăre și Prut. După amarnica lecție a înfrângerii din toamna lui 1916 și numirea competentului general Constantin Prezan la comanda Marelui Stat Major al Armatei Române, cu ajutorul Misiunii militare franceze a generalului Henri Berthelot s-a reușit într-un timp relativ scurt reorganizarea trupelor românești și pregătirea apărării la Porțile Moldovei (*Porțile Focșanilor*), în zona munților și trecătorilor Carpaților de Curbură, în special a Văii Oituzului.

În acest volum, profesorul **DAN RAVARU** amintește cu admirație și de faptele de vitejie din octombrie 1916 ale armatei române în **prima bătălie de la Oituz**, când s-au remarcat Regimentele bărlădene de Roșiori 2 și 3 din cadrul Brigăzii 5 Roșiori (comandată de generalul Nicolae Sinescu), dar și Divizia a 15-a. Ele au oprit printr-o victorie românească magistrală coordonată de generalul Eremia Grigorescu înaintarea inamicului germano-austro-ungar (grupul de armate al arhiducelui Carol I și al generalilor von Schmettow și Falkenhayn) înspre Oituz. În cea de **a doua bătălie de la Oituz** (noiembrie 1916), același general Eremia Grigorescu și Divizia a 15-a românească au oprit grupul de armate inamice ale generalului von Gerock (format din trei divizii, dintre care una bavareză specializată în luptele din munți). În cadrul celei de **a treia bătălie de la Oituz** (august 1917), ofensiva Corpului 4 Armată român (condus de generalul Constantin Prezan) a îndepărtat, cu mari sacrificii, Corpul 8 Armată austro-ungar și grupul militar Gerock din Valea Troțușului și din Valea Oituzului. Gloria Oituzului - cea mai mare bătălie românească dintre cele din vara lui 1917 - a menținut frontul românesc pe linia Cîreșoia-Coșna și a ferit trupele noastre de încercuire.

Despre **Bătălia de la Mărăști (11 iulie-19 iulie 1917)** autorul scrie că ea a constituit o operațiune ofensivă a Armatei a 2-a română (condusă de gen. **Al. Averescu**) și a celei ruse cu scopul de a încercui și a distruge Armata a 9-a Germană (a mareșalului von Mackensen), care punea presiune la *Porțile Moldovei* și vroia să atace în zona dintre Siret și Prut. Considerată o adevărată capodoperă de artă militară, bătălia de la Mărăști a ridicat moralul armatei române și a evacuat Valea Putnei, eliberând Vrancea și împingând inamicul pe linia Măgura Cașinului - Soveja - Răcoasa - Zboina Neagră - Vizantea - Tulnici - Bârsești - Valea Sării.

Însă, în acest volum al profesorului **DAN RAVARU** cea mai apreciată și elogiată confruntare militară din vara lui 1917 este **bătălia de la Mărășești** (6-19 august 1917) - cea care a fost și cea mai încrâncenată și care a salvat Moldova și, deci, Țara. Bătălia de la Mărășești a constat într-o serie de acțiuni militare complexe desfășurate pe frontul românesc, în spațiul dintre râurile **Siret** și **Putna** și aliniamentul **Muncelu - Mărășești**. Ofensiva germană a mareșalului von Mackensen nu a putut sparge frontul românesc și înaintarea pe Valea Siretului (spre Adjud) a fost oprită prin eroismul Armatei române, alături de trupe rusești inconstante. Autorul ne arată faptul că - prin durată, proporții și intensitate - a fost cea mai mare bătălie de pe frontul românesc din timpul Primului Război Mondial.

Cu toate acestea, profesorul **DAN RAVARU** ne arată că nu trebuie să-i uităm pe bravii militari români căzuți la datorie, căci ei luminează și acum cu sângele lor pământul patriei. Știți sau neștiți, biruitori sau înfrânți, anonimi sau rămași în legendă, ei au intrat în conștiința noastră ca cei ce s-au aruncat în brațele morții ca adevărați patrioți și, tocmai de aceea, continuă să sălășluiească în memoria noastră afectivă. Așadar, **DAN RAVARU** ne invită - prin intermediul acestui volum - să ne

aducem aminte de eroismul legendar al Ecaterinei Teodoroiu, al Măriucăi Zaharia sau al eroilor din județul Vaslui, printre care căpitanul Grigore Ignat și sergentul Ignat Ilescu. Citind această carte cu sufletul, ar trebuie să ne înclinăm frunțile, cu smerenie, în fața acestor străbuni eroi care au apărut cu prețul vieții lor ființa statului român. După aceste relații detaliate ale autorului despre **bătăliile românești de la Mărăști, Mărășești și Oituz**, cititorului nu-i rămâne decât să depună florile recunoștinței și să aprindă lumânări la mormintele eroilor noștri, iar, după ce au ajuns acasă, să-și amintească că ei ne-au făcut prezenți la întâlnirea noastră cu istoria. Abia sub pământ le-a fost dat, în sfârșit, să trăiască liniștea lor bruscă, ieșită demult din obișnuința omenească, pentru ca noi, cei rămași, să avem o Țară întregită.

În același timp, profesorul **DAN RAVARU** nu uită să evocă în acest al treilea său volum vitejia și eroismul soldaților din fostele județe Fălciu, Tutova și Vaslui în cadrul **bătăliilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz**. El amintește de Regimentul 12 Infanterie "*Cantemir*" Bârlad și dublura sa, Regimentul 52 Infanterie; de Regimentul 25 Infanterie "*Racova*" Vaslui și dublura sa, Regimentul 65 Infanterie; dar și de Regimentul 2 Roșiori "*Prunaru*" Bârlad (considerat regimentul reginei Maria) și de Regimentul 3 Roșiori Bârlad.

Foarte interesante sunt **medalioanele** prin care autorul acestei cărți evocă personalitatea copleșitoare a mareșalului **Constantin Prezan** - cel care a condus Armata Română din punct de vedere militar, în calitate sa de șef al Marelui Stat Major și cunoscut vasluienilor prin reședința sa de la

Conacul de la Schinetea, dar și personalitatea generalului de divizie **Dumitru Strătilescu** - cel care a condus cu mult eroism, în bătăliile din vara lui 1917, Divizia I-a Infanterie Turnu-Severin. Un alt medalion îl evocă pe poetul **Mihail Săulescu** - cel care și-a pierdut viața, cu arma în mână, în luptele de la Predeal din toamna lui 1916. Pentru bărlădeni, autorul oferă în cartea sa două medalioane ale unor eroi din zonă: colonelul (apoi, generalul *post-mortem*) **Gheorghe Naumescu** - cel care a condus Regimentul 2 Roșiori din Bârlad în vestita **șarjă de la Prunaru**, după ce participase anterior și în luptele pentru eliberarea Transilvaniei, alături de căpitanul **Grigore Ignat** - cel care a comandat compania de mitraliere în luptele de apărare de la Mărășești (1917), după ce participase cu Regimentul 52 Infanterie din Bârlad și în campania pentru apărarea Dobrogei (1916). Așadar, rolul omagierii de către **DAN RAVARU** a ostașilor români care și-au dat viața pe frontul românesc din Primul Război Mondial este acela de a trezi cele mai alese sentimente în rândurile oștirii și a populației civile, care iartă, dar nu uită jertfele bunicilor și părinților lor pentru apărarea pământului strămoșesc și pentru eliberarea teritoriilor românești de sub ocupație străină.

În concluzie, al doilea volum evocator al cercetătorului **DAN RAVARU** reprezintă o dureroasă lecție de viață pe care istoria a dat-o poporului român, poate tocmai pentru ca noi să înțelegem clar faptul că istoria nu trebuie să mai fie lecția trăită, dar mereu neînvățată. **În fond, toți acei eroi au vrut să ne arate - prin jertfa datoriei lor - că pacea nu trebuie să mai fie doar pauza dintre războaie, ci să fie o stare de spirit firească, o normalitate.** Prin această lucrare, **DAN RAVARU** ne sugerează faptul că ne putem reculege și chiar crește la umbra morții eroilor noștri, pe acel fond nostalgic al luminii venite din adâncul suspinelor lor mute. Ei ne-au dat atât de mult, iar noi le-am mulțumit atât de puțin! Deși ei s-au îndreptat semeț spre lumina fără de sfârșit și veghează și acum văzduhul existenței noastre, noi am putea găsi sub fiecare geană a noastră câte o lacrimă a sufletului pentru ei!

